

הישיבה המאתיים-חמישים-וארבע של הכנסת העשירית

יום שני, כ"ט בכסליו התשמ"ד (5 בדצמבר 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם: 1. הצעת חוק מפעל הפיס (אישור התקציב), התשמ"ד - 1983 - מאת חבר הכנסת חיים רמון; 2. הצעת חוק פטור ממכס ומסים (מחשבים המיוכאים לצורך למידה והוראה), התשמ"ד - 1983 - מאת חבר הכנסת מיכאל בר-זהר; 3. הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 14), התשמ"ד - 1983 - מאת חבר הכנסת עדיאל אמורי; 4. הצעת חוק הנופש, התשמ"ד - 1983 - מאת חבר הכנסת רענן נעים; 5. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 7), התשמ"ד - 1983 - מאת חבר הכנסת חיים רמון; 6. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) (תיקון), התשמ"ד - 1983 - מאת חבר הכנסת חיים רמון.

היור"ר מ' סבידור: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה: 1. חוק הירושה (תיקון מס' 7), התשמ"ד - 1983; 2. חוק לחיקון פקודת העיריות (מס' 30), התשמ"ד - 1983.

ב. הודעת הממשלה על ביקור ראש הממשלה בארצות-הברית

בתקופה האחרונה השתררה בין ארצות-הברית לישראל אווירה של ירידות ושל שותפות ומידה רבה של זהות השקפות ואינטרסים. ההתנגשויות הרצחניות בנחיתים האמריקנים וההתנגשויות בכוחות הביטחון שלנו בצור זמן קצר לאחר מכן, יצרו זיקה של שותפות גורל בין שני העמים וחישלו עוד יותר את הידידות הקיימת זה וזמן רב.

האיום הסורי, המתבסס על שפע הציוד הסובייטי הזורם לסוריה; העוינות הסורית המודגשת לארצות-הברית ולמערב בכלל; כלי הנשק הרכים והמתוחכמים שכרית-המועצות מזרימה לארץ זו; ההתפוררות במלחמת האחים באש"ף; האכזבה מחולשתן ומחוסר אמינותן של המדינות הערביות הקרניות "מתנות" - מתד גיסא, וההכרה באמינותה של ישראל כגורם מייצב והעמידה העקבית והמתמדת שלה לצד ארצות-הברית באיום ובזירות אחרות - מאריך גיסא, יצרו את הרקע המתאים לדרישה הסורה, שהתקיים בינינו לבין ארצות-הברית כשבוע שעבר.

מן ההתחלה התאפיינו השיחות ברצון משותף לקדם את יחסי השיתוף והברית הכלית כתובה שבין שתי המדינות. הובלט חורגש ושיתוף האינטרסים והערכים בכל הקשור בלבנון. שיתוף המחבצב כמשולש הידע: תמיכה בריבונותה של לבנון, יציאת כל הכוחות הזרים מתחומה והכטחת גבולה הצפוני של ישראל - עקרונות הכלולים בהסכם בין ישראל ללבנון מ'17 במאי שנה זו.

לשם מימוש עקרונות אלה, הוחלט להקים קבוצת עבודה מדינית-צבאית, שתהיה מורכבת מנציגי שתי המדינות. הקבוצה תתכנס לראשונה בחדש ינואר הקרוב. היא תדון ותמליץ בפני הממשלות על דרכי פעולה אפשריות, כדי להשיג את המטרות המשותפות לארצות-הברית ולישראל. היא גם

היור"ר מ' סבידור: אני מקדם בכרכה את ראש הממשלה עם שובו משליחות ממלכתית, ואני מומין אותו למסור את ההודעה על ביקורו בארצות-הברית.

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמיר: אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפתח דברי ברצוני להביע צער על נפילתם של אנשי הצבא האמריקנים אחמול בלבנון. חיילים אלה נשלחו כדי לשמור על השלום, והם נתקפים ונהרגים על-ידי אויבי השלום - מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמיר: - שאינם מאפשרים ללבנון לחיות בשלום וכיציבות ולחזור לחיים נורמליים.

כשבוע שחלף קיימנו, שר הביטחון ואני, שיחות מדיניות כבירות ארצות-הברית עם הנשיא רייגן וצמרת ממשלתו. רצה הגורל, והדיונים היסודיים האלה זומנו בשעת רצון ביחסי שתי המדינות. בצד הבסיס המוצק הקבוע של היחסים, קירבו ההתפתחויות באזור במחצית השנה האחרונה, במיוחד בתחום הלבנוני ובמכלול הסורי, את גישותיהן של שתי המדינות; זאת - לאחר תקופה לא קלה ביחסים, שנמשכה עד ערב חתימת ההסכם עם לבנון, בחדש מאי.

שעת הרצון מצאה ביטוי מופגן בכל המישורים, באווירתן של השיחות, ובראש ובראשונה בתוצאות. התכליתיות שלהן, במישורים המדיני, הביטחוני-הכלכלי והכלכלי, וכן בעניין לבנון.

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמיר:
ישראל לא נטלה על עצמה מחויבויות צבאיות כלשהן, כפי שטענו וזורעי בהלה מסוימים.

ההסכם כולו בנוי על זהות המטרות והאינטרסים שבין ישראל לארצות-הברית בלבנון ובאזור, זהות שניתן להגדירה כשני מונחים פשוטים: שלום ויציבות. בסכמו את הישגות תיאר אותן הנשיא רייגן כפוריות מאוד, כפי שאפשר היה לצפות שתהינה בין ידידים קרובים ובעלי-ברית. הוא ציין שנדרשו בהן גם נושאים שלא היתה בינינו הסכמה לגביהם, אך אי-הסכמה בין ידידים קרובים לא תשנה את היחסים בין ישראל לארצות-הברית. המושגות על בסיס מוצק ויחיד כמינו.

ויקטור שטייטוב (המערך):
אתם מסתכנים במלחמה עם סוריה. נוסף על ההרפתקה הלבנונית אתם הולכים להרפתקה סורית.

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמיר:
מטרותינו ומטרותיה של ארצות-הברית בלבנון חופפות. ישראל מעוניינת בישומן המהיר של ההסכם עם לבנון, כדי שתוכל להוציא את חייליה מאדמת לבנון כתנאים ובנסיבות שיבטיחו את גבולה המשותף עם מדינה זו, בהתאם להסכם שנחתם עם ממשלתה. ממשלת ארצות-הברית הודיעה לנו וללבנון, שהיא תומכת בהסכם זה. הייתה שותפה לגיבוש, וחתמת למימוש תוך תיאום הסכמה עמו ועם ממשלת לבנון.

יש בארץ ובחצר-לארץ מי שהביעו חששות מהסתכנונות עקב העמקת שיתוף הפעולה בין ישראל לארצות-הברית. אין לחששות אלה שום יסוד. שיתוף הפעולה בין שתי מדינותינו יש בו ברכה לישראל. לארצות-הברית ולאוור כולו, כפי שהוכח בעבר, שיתוף זה הגיע לשיא כיסוי בהסכמי קמפ-דייוויד ובהסכם עם לבנון. אנו בטוחים שגם בעתיד יצמיח השיתוף הזה פירות של שלום וביטחון באזור.

היו"ר מ' סבידור:
חודה לראש הממשלה. ועדת הכנסת הקצתה לדין שלוש שעות. אני מתכוון להזמין את חבר הכנסת אבא אבן, ואחרי — חבר הכנסת בני שליטא.

אבא אבן (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין במערכת הבין-לאומית חזיון הדומה במידה כלשהי ליחסים שבין ישראל לארצות-הברית. ארצות-הברית הובילה בכמה מהלכים, שהיו מכריעים בגורלה ובמעמדה של מדינת ישראל: היא הובילה בהכרה בישראל; בקבלתה במערכת הבין-לאומית, בחיזוק כלכלתה; בהגנה על מעמדה הבין-לאומי נגד התכנסות מתמדת; ולאחרונה, ובמיוחד מאז 1973, היא מחזקת את ביטחון ישראל בממדים אשר לא היו משוערים קודם. בשנים האחרונות נתחזק כל הנשיות האלה, לרגל הראייה המשותפת של סכנות הנובעות ממדיניותה של סוריה.

כל תרומה לחיזוק הכלכלה הישראלית, הכורעת תחת נטל "הכלכלה הכנונה", היא חיובית. וכל סיוע לצה"ל לעמוד במשימות ההתחזקות הטכנולוגית והמשקית היא חיובית ואף הכרחית מול הזרמת הנשק לסוריה על-ידי בריית-המועצות. כל הבהרה מפי נשיא ארצות-הברית של מחויבות העם האמריקני לביטחון ישראל היא חיובית, והיא רצוי שמעצמות אחרות תלכנה בעקבותיה.

חברי הכנסת, אילו הוקדשו מאמצי השכנוע של ראש הממשלה ושל שר הביטחון רק ליעדים המסורתיים האלה — היינו כולנו חייבים לעודד אותם בשם האינטרס הישראלי המוסכם, בלי לחשש בשאלה אילו מהדברים הללו הם חרשים ואילו מהם הם המשך של מה שהיה קיים קודם. אולם, אדוני

חרון בכיצוע תמרינים משותפים לצבאות שתי המדינות ובהצבת ציוד אמריקני בישראל.

המשמעות הביטחונית-המדינית של כל אלה ברורה. לשיתוף הצבאי הלוי יהיה משקל הרותני, ואילו להצבת הציוד האמריקני בישראל יהיה גם משקל כלכלי.

הנושאים העיקריים של שיתוף הפעולה יהיו הרחעת תוקפנותה של סוריה ופתרון בעיית הלבנון.

בדיונים שקיימו על הדרכים לקידום של תהליך השלום בין ישראל לשכנותיה הסברנו את מדיניות ישראל בדבר הצורך לדבוק בהסכמי קמפ-דייוויד ולפעול על-פיהם. תורנו וההגשנו את נכונותנו לחדש את השיחות למען כינון האוטונומיה לתושבים הערבים של יהודה, שומרון וחבל-עזה. כמו כן, פנינו קריאה חוזרת לשליטי מצרים וירדן, במישורין ובאמצעות הממשל האמריקני, לחדש את שיחות האוטונומיה, שלא היתה הצדקה ממשית להפסקתן על-ידי מצרים. אני פונה שוב לנשיא מצרים לחדש את השיחות עמנו לכינון האוטונומיה וקורא למלך ירדן להצטרף לשיחות אלה.

בפרק זה התברור מחדש הבדלי הדעות בין ישראל לארצות-הברית בנושא ההתחללות ביהודה, בשומרון ובעזה ובהתייחסות ליוזמת רייגן מ-1 בספטמבר 1982. ההסכם, שחלוקי דעות אלה אינם צריכים להפריע לשיתוף ההדוק בתחומים המוסכמים.

במסגרת זו הוסבר מצדנו בפירוט מצב היחסים עם מצרים ואכזבוני מתוכם, לרבות דוגמאות של תעמולה אנטישמית, התקפות בלע באומות-המאחרות, העדר הסחר חרף הבטחות, עניין השגריר ועוד. מצאנו אזור קשבת בארצות-הברית בנושא זה ובצורך בפעולה בקשר אליו, שיש לה השלכות על תהליך השלום כולו. הדגשנו שהשלום עם מצרים הוא הבסיס לתהליך השלום כולו, ועל כן חיוני לקיימו, לטפחו ולהעמיקו.

נכונותה של ארצות-הברית לסייע לישראל לחזק את כוחה בתחום הביטחוני והכלכלי מצאה את ביטורה בכמה וכמה סיכומים חשובים. בסיוע הצבאי והגדל במידה ניכרת החלק הניתן כמענק: 1.7 מיליארד דולר, חציו מענק וחציו מלווה, הוחלט על סכום של 1.4 מיליארד דולר כולו מענק. הושגו סיכומים חיוביים בתחייבות ארצות-הברית לקנות מוצרים רבים בתעשיית הישראלית למען הכוחות הצבאיים של ארצות-הברית, במסגרת Office מוזכר ההגנה, וכן יתאפשר לנו למכור לכוחות ארצות-הברית שירותים בנמלי אוויר ים. סוכם על המרח כספי סיוע לשימוש בישראל בשקלים בסכום של 250 מיליון דולר. כל אלה, אנו מקווים, יקנו לתעשיות שלנו, המייצרות מוצרים ביטחוניים, אפשרויות להגדיל את יצואן לארצות-הברית.

נוסף על כך, סוכם על הקמת אזור סחר חופשי בין ישראל לארצות-הברית. המשאומתן על נושא חשוב זה יתחיל באמצע ינואר בוושינגטון, וכפי שהבטיחו בני שיתוף, יתנהל המשאומתן באינטנסיביות במשך חודשים מספר, על-מנת להגיע לתחמת הסכם בעתיד הקרוב. הסדר זה יפתח אופקים חדשים ליצוא הישראלי לארצות-הברית ויגדיל בהרבה לעומת הקיים כיום. התעשייה הישראלית תצטרך, להיערך כדי להפיק את מלוא התועלת מהישג זה.

אדוני היושב-ראש, הרכה שמועות לא נכונות ופרשנויות חסרות בסיס הופצו בקשר לדברים שסוכמו בוושינגטון. בשיחות אלה לא הוסכם דבר אשר לא ניתן לו פומבי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בצמק אמת שיש סעיפים סודיים.

היא ויתרה על היכולת ועל השאיפה לעצב את פניה של המדיניות הלבנונית. היא בעצם הודיעה, כי אין לה מה לעשות בכיירות. פירושו של דבר, ההכרעה לגבי אופי הממשל והמשטר בלבנון צריכה ליפול לפי כוחות לבנוניים בלבד.

יש לי רושם, שהממשלה חזרה בה עכשיו מרות אותה החלטה, והיא חוזרת את נגרותה לאשליה, כאילו על-ידי לחץ צבאי מבחוץ אפשר להכביח את המשטר של אמין ג'מאיל. ואילו לנו ברור, שאפשר להכביח את יציבותו של ממשל זה, אם בכלל, רק על-ידי מהלכים לבנוניים, שעיקרם — חלוקה אחרת של סמכויות השלטון. לפי המציאות של 1983 ולא לפי המציאות שהיתה קיימת ב-1943; כי בהעדר הסמכות הפנימית הנובעת מקונסנס לאומי ובין-עדותי, שום כוח מבחוץ לא יבטיח את יציבותו של ממשל זה. ומה התועלת בחזרה על טיוטת ההסכם של 17 במאי 1983, אשר בעצם תוכנו הוא חיובי בהחלט, כאשר כל הצדדים להסכם מותנה במערכתה של סוריה, והסכמה זאת איננה קיימת והיא גם לא היתה צפויה בשעה שחתמה הממשלה על אותו הסכם?

חברי הכנסת, קשה מאוד לסכם מלחמה שאיננה מסתיימת, וקשה להתגבר על העצב המלווה בהכרח את שמונה-עשר החודשים שחלפו, את החלומות אשר נחברו ואשר לא היה שום צורך להיגר אליהם מראשיתו של המהלך.

בסקירה ששמענו היום לא נתן ראש הממשלה שום ביטוי להתפתחויות אשר התחוללו מאז סיום הביקור. אנחנו עומדים בפני הסלמה, שיש אתה גם אפשרויות של הסלמה גלובלית. אי-אפשר להכחיש, שאם כי נוכחות הצבא האמריקני במסגרת הכוח הרב-לאומי נובעת מהחלטה אמריקנית עצמאית, הרי החוליה הראשונה בשרשרת היתה חוליה אשר עוצבה עקב החלטותיה של ממשלת ישראל. לא שמענו מראש הממשלה ומהממשלה, באמצעות דובריה, לא כאן ולא במקום אחר, שום תחויות הדרך לעתיד. הרי אם מוקד הבעיה הוא סוריה, מה הרי הקונצפציה היסודית המדריכה את הממשלה לגבי יחסיה עם סוריה?

כאן אומר בגלוי מה אנו חושבים על הנושא הזה. אי-אפשר שהממשלה תתקדם לאיזה יעד מוגדר שהוא. בעצם יש 'שלוש אפשרויות לגבי יחסינו עם סוריה: שלום, מלחמה, או משהו שאינו שלום ואינו מלחמה. שלום ואינו אפשרי מול האידאולוגיה והמדיניות הקיצונית של אש"ף. קיצוניות הבאה לידי ביטוי לא רק ביחסו של הממשל הסורי לישראל, אלא גם ביחסו של אותו ממשל לשכנים ערבים, לאלה הקרויים אצלם "אחים". מול הקיצוניות הזאת, מול האהבה הזאת, המסרבת לקבל אפילו תרמית של הפוגה, יש לראות את השלום כיעד נכסף, אבל בלתי מציאותי.

מלחמה נגד סוריה? בארצות-הברית הושמעו בזמן האחרון כמה דעות מאוד בוטות וגליוניות-לב בזכותה של מכה, אבל מכה שתתחם על-ידי מעצמות אחרות ואומן רוחם של כותבי טורים בורשינגטון. המאחלים לנו הצלחה וכל טוב במאמץ להביץ את הדי העונשת על סוריה. דווקא ידידים ותיקים של ישראל התבטאו בכיוון זה. האומנם יכולה מכה צבאית ביד ישראל לשנות לטובה את מאזן הכוחות? אם יש בכוחה של מכה ישראלית מוצלחת לשנות את מאזן הכוחות, מה היתה יכולה להיות מכה יותר מוצלחת מזאת שהנחיתו כוחות צה"ל על סוריה ביוני-יולי 1982, כאשר הופלו 95 מטוסים סוריים ורק שניים של ישראל, כאשר חוסלה כל מערכת הטילים הסובייטיים בבקעה? והנה האהבה הזאת, המסרבת שוב מחסניה של סוריה נשק יותר משובלל; במקום הטילים אשר חוסלו, באו טילים שהם יותר קשים מכחינת השפעתם עלינו. ללמדנו כי קיים כאן הפרדוקס הנורא והאופייני של הדור

היושכ-ראש, כל הסוגיות האלו, עם כל חשיבותן, עומדות באופן יחסי בצל מול חומרתה המחרירה של ההסלמה המלחמתית המתחוללת לנגד עינינו.

כאן אני רוצה לומר כמה דברים ברורים וקצרים על האינטרס הישראלי, כפי שאנחנו רואים אותו. פה אני מביע את דעתה המאוחדת, פה-אחד, של הסיעה הגדולה בכנסת: אין שום אינטרס ישראלי שיקדם על-ידי מלחמה בין ישראל לסוריה; אין שום אינטרס ישראלי המחייב מאמץ לגרש את הכוחות הסוריים מלבנון ככוח הזרוע הישראלית; אין שום אינטרס ישראלי שיקדם על-ידי השתתות ממושכות של כוחות ישראל בק האוואלי; אין שום אינטרס ישראלי המחייב את ריתוקם של כוחותינו על אדמת לבנון, לפי תנאי לא עיבור של נסיגת הצבא הסורי. האינטרס הישראלי היחיד והאחד הוא הבטחת שלוםם וביטחונם של יישובי הצפון. את היעד הזה אפשר להבטיח בתוך זמן מוגבל, כלי נוכחות ישראלית צבאית ממושכת בלבנון. ואפשר להבטיח את האינטרס הזה על-ידי אסטרטגיה של הרתעה, אשר תופעל מאדמתנו, בהסתמך על עזרתם של כוחות לבנוניים אהודים, על נוכחות בין-לאומית מסוימת, ועל הכול. בהפגנת רצון ההרתעה של ישראל בצורה ברורה ונמרצת.

אין אנחנו אדישים לצורך במאמץ מרבי להגיע להבנה עם ארצות-הברית. אולם הבנה אין פירושה ביטול האינטרס והרצון של ישראל. אפילו בפני הרצון לזכות בהבנה של המסור והגדול בידידינו.

לאמינו של דבר, חברי הכנסת, לא חל שינוי מהותי במחלוקת המקיימת בבית הזה בין שתי השקפות לגבי המלחמה בלבנון. אנחנו אמרנו מראשיתו של המהלך: רק יעד אחד ויחיד — הבטחת שלום יישובינו בגליל ובצפון. אמרה הממשלה: לא, גם יעדים אחרים, מרחיקים לכת יותר, שאפתניים יותר — יציבות בלבנון אשר תבסס על ההגמוניה הנוצרית הפלגנית; חחה שלום עם לבנון שייחתם עד סוף 1982; גירוש הכוחות הסוריים; החלשת המעורבות וההשפעה של ברית-המועצות; חיסול הטרור. אמרה הממשלה, כי אפשר להבטיח יעדים אלה על-ידי כוח ישראלי. באוגוסט 1982 הרחיקה הממשלה לכת. היא אמרה, שבעצם היעדים הללו כבר הושגו, שהרי כדברים אשר השמיעה הממשלה, באמצעות ראש הממשלה, נאמר במפורש — אני מצטט: "חלף עידן המלחמות, השקט הארץ ארבעים שנה, סוריה קיבלה מכה כזאת, שמונעת ממנה כל אפשרות להתקיף אותנו, אין ממשלה ערבית אחרת המסוגלת להתקיף אותנו". על כן יש להניח, שנפסקה תקופת המלחמות. אלה חלומות שהתנדפו, חברי הכנסת: הדין אשר נופצו אל סלע המציאות, המציאות הקשה והמציאות הצפויה, כי לא היו כאן שום הפתעות.

ניפוצן של ההזיות הללו היה חזוי מראש, ואפילו בא לידי ביטוי מעל הדוכן הזה. אמרנו: היעדים הללו הם מחרוץ לגור יכולתה ואחריותה של מדינת ישראל. מי שמסכן חיי חיללים מחרוץ לגור יכולתה ואחריותה של מדינת ישראל, בעצם מזמין טרגדיו שכולנו שותפים לתוצאותיה. זו היתה המחלוקת.

היה רגע מסוים, לפני חודשים, שרמז כאילו הפער בינינו מצטמצם וכאילו הקונסנסוס הלאומי הולך ומתחדש, על רקע ההשלמה עם היעדים הצנועים, המציאותיים והמגובלים. מדובר בהחלטת הממשלה מ-4 בספטמבר להוציא את כוחות ישראל מהרי השוף ומסביבות ביירות. התגבש הקונסנסוס בכיוון של היתקפות מהמעורבות בלבנון. אנחנו קיוונו, כי הדינמיקה של התנועה הזאת תתקיים ותתחזק.

אולם, על-ידי עצם הוציאה מסביבות ביירות ומהרי השוף ויתרה הממשלה, הלכה למעשה, על הרבה מהיעדים שצינתי.

אִי־דעה על מה שמתרחש, ועלול להתרחש, כי הגרסה של הממשלה היא, שיושבים כוחות צה"ל ויושבים כוחות אמריקניים, יש עיקרון שאנחנו לא נדע מאומה על מה שהם עלולים ועשויים לחולל, וחיוני שהם לא ידעו שום דבר. יש אמינות לכך: ואם הדברים הללו אמיניים, האם זהו מצב שאפשר לשבח אותו?

על כן, במקום להתייחס לסקירה של ראש הממשלה, אני רוצה להביע משאלה, שראש הממשלה יכבד אותנו בסקירה מדינית.

היו"ר מ' סבירוב:

תודה לחבר הכנסת אבן, רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, יש לשבח היום את ראש הממשלה ואת שר הביטחון, וכאמצעותם את הממשלה כולה, על ההישג הגדול והיפה שהשיגו בשליחותם לארצות־הברית. אני יודע שימצאו ממעטים, שיאמרו שזה עקב החקופה של טרור־בחירות בארצות־הברית, שיאמרו שזה בגלל אישיותו של הנשיא. כל הדברים האלה נכונים בחלקם הקטן. אבל גם אם נביאם כחשבון, הרי שהיתה כאן פריצת־דרך מסוימת ביחסים העולים ויורדים בין ישראל לארצות־הברית זה עשרות כשנים. אפילו לא לקבל מה שכתב היום ה"טיימס" בדון, עדיין נשאר הרבה מאוד.

מפלגת העבודה מודאגת, שמא יש בהסכם שהושג גם טעפים סמויים, מה אתם כל כך מודאגים? כישראל, הייתי שמח מאוד אילו ידעתי שיש שם גם טעפים סמויים. זה רק מוכיח שישאל הצליחה להשיג יותר מהדברים המוכרים על השולחן. מה רע בכך? הלוואי שזה היה נכון.

מכל מקום, יש כאן עזרה וסיוע, יש פה עידוד של התעשייה הצבאית שלנו, וזה לא רק עניין של יצוא מייד, זה גם יעודד את התעשייה הצבאית שלנו לטווח ארוך, ואנחנו צריכים תעשייה צבאית משלנו. יהיה אזור סחר חופשי, אני יודע שזה יחייב התמודדות עם התעשייה הטובה, המוצלחת והמשוכחת של ארצות־הברית, אבל זה גם ייתן זריקה חיונית וחיוכית לתעשייה שלנו.

אמרתם תמיד: מה יהיה על היחסים עם ארצות־הברית? כשהבאתם ארגומנטים נגד מלחמת לבנון, אמרתם: מה תאמר ארצות־הברית? והנה היום מתברר, כפי שאמרנו לכם כל הזמן, שההישגים של מלחמת "שלום הגליל" בחלקם עוד יוכיחו את עצמם בהמשך הזמן. אני משוכנע, שאחד ההישגים של מלחמת "שלום הגליל" הוא העידן החדש והטוב הזה של היחסים עם ארצות־הברית היום. אין שום ספק בכך. חרץ ממנו — השמדת התשתית של אשף כלבון. זו עובדה נחרצת. ישראל וארצות־הברית רואות עין בעין את הצרכים ואת היחסים. המדינה האדירה ביותר בעולם, מבצר הדמוקרטיה, מכירה בשוויונו בלבנון כצורך חיוני.

ישראל לא תגרש את הסורים מלבנון על־ידי מלחמה יזומה. איננו שותפים לזה, איננו רוצים כזה. אבל הסורים חייבים לדעת, שאנחנו איננו רוצים בעין יפה את ישיבתם בלבנון, ואני יכול היום רק להצטער על כל הקריאות מבית במשך חודשים ושכבות, מייד לאחר המלחמה וכעצם ימי המלחמה, שצריך להניח לסורים לנפשם ולא צריך לשאוף לסלק אותם. וכל מה שהממשלה אמרה — היה מישוה שאמר ההיפך. מישוה שומע את הקולות האלה ומתרגם אותם. זה לא מוסף חוסן למדיניות. איננו רוצה לומר היום, שבגלל הקריאות האלה הסורים לא יצאו מלבנון, אִי־אפשר לומר את זה. אבל אני

הזה — קוצר יכולתו של הכוח הצבאי להגשים יעדים מעבר למטרתו ההגנתית החיונית הצרופה.

וכן סוריה המובסת שולטת בזירה המדינית. כל הדרכים מובילות לדמשק; כל נשיא ערבי, כל מלך ערבי, מזכיר המדינה של ארצות־הברית המתין שעות רמים מחוץ לשער דמשק לקבל רשיון כניסה. סוריה מוצגת אפילו בהסכם של ה־17 במאי כמצב של שליטה לגבי האפשרות של ביצוע אותו הסכם.

מכאן, ולא מתוך אִי־החשבת חשיבות הכוח הצבאי, מתוך הניסיון הזה, הגענו למסקנה, שכל המשך של לחץ צבאי על סוריה אינו יכול להגשים שום יעד, כפי שלא הגשים שום יעד למרעד ארוך ב־1982.

והנה השלום אפשרי, והנה המלחמה רצויה: יש רק המושג שאינו חדש בעצם בדיסטרופיה המדינית שלנו — הניתנות, Disengagement, קראו לזה. ב־1974 היתה לסוריה אותה אוריינטציה גלובלית שיש לה עכשיו, היתה לסוריה אותה עוינות לישראל שיש לה עכשיו. לא היה אפשרי שום מאמץ להגיע לידי שלום, לא היה שום רצון להגיע למלחמה — אבל אפשר היה להגיע להסכמים והסדרים קרים, יבשים, פרגמטיים, הרתעתיים, המבוססים על רצון הדדי למנוע התלקחות. ועל כן אנחנו וכל העולם שותף השלום, שהיה מעדיף לברך על שלום עם סוריה, היינו נאלצים לברך אפילו על ההסכם החלקי הזה. אותם הסדרי הפרדה, הניתנות, Disengagement, החזיקו מעמד תשע שנים, ובראשית 1976, כאשר נכנסו הצבאות הסוריים ללבנון, בעידודה הנמרץ והגלוי של ארצות־הברית, הוכח שהיתה אפשרות גם אז לכונן הסדרים פחות פורמליים, לא חתומים, שהחזיקו מעמד שנהיים וחצי, על־פי אזהרה שסוריה תשכיל לעשות אם לא תתקדם מדרום לליטני, ובמקרה כזה ישראל לא תשאף למלא שום תפקיד בתסבוכת הלבנונית.

והשאלה היא מדוע הממשלה, במקום להשלים עם נטייה לראות הסלמה כאפשרות היחידה, אינה מביאה את הניתנות, את ה"Disengagement", כמדיניות ישראלית — הפרדת הכוחות, הסדרים למניעת התלקחות?

בשום פנים אין להיגרר, מכל שיקול, לא של עצמנו ולא של זולתנו, לאותה נטייה של הסלמה המאיימת עכשיו על שלום האזור, והמחזירה אותנו הרכה שלבים אחורנית לעומת המצב שנשמתן גם בספטמבר השנה.

על כן, עם כל רצונו להתייחס אך ורק לנושא הפרגמטי והממשי שהביא ראש הממשלה, גם כאן אני אומר: יש להציג לפני הציבור, שגם בתחום הכלכלי לא ייחשב הסיוע האמריקני כתחליף למאמץ הישראלי. שום עזרה מבחוץ לא תחליף את כלכלת ישראל ממצוקתה, אם היא לא תהיה רק בת־לוויה, רק השלמה, למאמצי הריסון והחזקון המתבקשים מבפנים. לדאבוני, דוברי הממשלה אינם נוהגים בטינו לעובדה, שאף־על־פי שיש לקדם בכרכה את הגברת הסיוע מבחוץ, רק המאמץ הפנימי יגאל את המשק מהתחלואים שהממשלה הזאת גזרה עליו.

לכן אני מקווה, שמה שעמנו מראש הממשלה בקיצור מופרז, לפי דעתי, איננו המלה האחרונה. הבעיה איננה רק סיכום החזריות והמעשים של השבעה האחרון. אנחנו עומדים על מפתן של אפשרויות חמורות ביותר. מהו היחס של הממשלה לכל המתרחש מסביב? וכאן אינני יודע מה יותר מחמיה, הודעת הממשלה שאין תיאום, או הודעת הממשלה שיש תיאום, שהרי אם הממשלה מודיעה שיש תיאום, מתעוררת בעיה של אמינות. אבל אם אתם מתפארים בכך שאין תיאום ואתם משהוממים שרעת הקהל בעולם מתקשה לספוג את הדבר, איך אפשר לבסס מציאות של כוחותינו בלבנון על

אומר בביטחון מלא, שעזרתם לנושא הזה ולא-יהיציאה של הסורים מלבנון, עליידי הקריאות, הדיבורים ויצר הדברות הרכה מעל למותר ומעבר למידה.

רענן געים (המערך):

זה כבר נדוש. אמור משהו חדש.

בני שליטא (הליכוד):

הגיע הזמן שנאמר לעם ישראל את האמת, חבר הכנסת געים, האמת שאתם אינכם אומרים.

רענן געים (המערך):

אנחנו "אמת".

בני שליטא (הליכוד):

אתם אומרים את האמת שלכם. אתם אומרים שצריך לקחת את חדאד, לשים אותו שם, וצבא ישראל יכול לצאת. בבקשה, צבא ישראל יכול לצאת, אבל בתנאי שתיקח על עצמך באחריות גמורה ירי מחודש על יישובי הצפון. האם אתה מוכן לזה? — לא. איש מאתנו אינו מוכן לזה.

לכן, אל נשלה את העם ואל נספר לו סיפורים. היום אין אלטרנטיבה לשלום ולביטחון של יישובי הגליל אלא צה"ל עצמו. הלוואי שהיה איהו צבא של חדאד או של משהו אחר. שיכול להחליף אותו. כרגע אין גורם כזה. ואם אנחנו חפצים בשלום הגליל — אנחנו צריכים להישאר שם.

שולמית אלתי (המערך):

איפה? על האוואלי? זה מנוגד להודעת הממשלה.

בני שליטא (הליכוד):

עם ההסכם עם לבנון, עם ההסכמים בין ישראל לבין ארצות-הברית, שיש בהם הרבה מאוד התחשבות של ארצות-הברית כדמוקרטיה הקטנה שלנו, אבל היציבה והגדולה למעשה. יש גם חששות מסוימים, שמא תוכנית רייגן תצרך מחדש בזמן כלשהו. אני מאמין שהיחסים האלה יצליחו להאפיל גם על תוכנית רייגן או על תוכנית כזאת או כזאת של משהו אחר.

אבל מה שבאמת יקבע, ואולי קבע כבר היום, זה המעשה הגדול שנעשה ביהודה ושומרון. שום ממשלה בישראל, תהיה אשר תהיה, לא תוכל להתעלם מהעשייה הזאת. אם אנחנו רוצים להיות חזקים גם בחזית הזאת, אנחנו צריכים להמשיך ולעשות, משום שאם לא נעשה, אם נגלה מורק רוח ורפיון, אנחנו נוביל ל"לבנוניזציה" של הגדה. יהודה ושומרון ורצועת עזה יהפכו ללבנון שנייה, עם אי-היציבות השוררת שם.

שבח וייס (המערך):

אתה מציע "גרזציה" של לבנון.

בני שליטא (הליכוד):

לא, אני התכוונתי ל"לבנוניזציה" של הגדה. ואם חלילה נגיע לזה, כאמת תהיה "לבנוניזציה" בגדה, עם חוסר יציבות, עם נשק סובייטי, אולי עם צבא סורי, אינני יודע. לכן הכי נזהיר חזקים ונוכל לעמוד גם נגד הקשיים האלה, במידה שיצוצו מחדש.

היוריר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת בני שליטא. לפני ההפסקה יש עוד נושא אחד. אחרי ההפסקה והדלקת הנרות נמשיך בדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הביקור של ראש הממשלה ושל שר הביטחון בארצות-הברית היה מוצלח.

רענן געים (המערך):

דיווחו לכם על כך?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

כן, בהחלט. דיווחו היום בוועדת חקן וביטחון.

שלמה הלל (המערך):

קראתם את זה בעיתונים, נכון?

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

גם אם בתחומים מסוימים יש חילוקי דעות, וטוב שיש חילוקי דעות בין מדינות עצמאיות, הבה לא נטשטש את העובדה, שהביקור היה מוצלח. מאז קום המדינה היו הרבה ביקורים של ראשי המדינה שלנו בארצות-הברית. היו כאלה שהיו מוצלחים, היו כאלה שלא היו מוצלחים. אם הביקור הזה היה מוצלח, הבה נאמר זאת. אני סבור שהוא היה מוצלח. צריך לציין שהממשל האמריקני הלך לקראת ישראל. הוא לא רק ראה עין בעין את פתרון בעיית לבנון בהוצאת כל הכוחות הוריס משם, אלא היה מוכן להקשיב ולהאזין לבעיות כלכלה, לבעיות בתחום הסחר התחופשי, לבעיות הסיוע, ולהסכים לשתוף פעולה בין התעשייה שלנו לבין התעשייה הגדולה שלהם.

בתחום המדיני, גם אם אנו רואים עין בעין את הבעיות בלבנון, לא נוכל להתעלם מהשוני באינטרסים, גם אם הם זהים בחלקם. עובדה זו צריכה להנחות אותנו תמיד. האינטרס של ארצות-הברית יכול להיות גלובלי, כלל-עולמי. גם אם זה מענייננו, הרי הבעיה שלנו כמזרח התיכון וכאזור הזה היא השגת המטרה העיקרית: שקט בגבול הצפון.

כללית, אנו תמימי דעים עם כל הגורמים התובעים להוציא את כל הכוחות הוריס מלבנון. תביעה זו יש להביא לירי מימוש בדרך מדינית פוליטית ולא, חלילה, בדרך צבאית. האינטרס שלנו הוא שכל הכוחות הוריס יצאו מלבנון, אבל לא כמחיר הסלמה ולא עליידי סילוק כוחות זרים באמצעים צבאיים זרים. עלינו להיזהר שלא להסתכח במלחמה עם סוריה על רקע זה. הנוכחות הסורית בלבנון — נכון, היא הולכת ומתבססת עוד ועוד. לסורים יש היום בלבנון הרבה יותר כוחות מאשר לפני המלחמה, ובקרבת הגבול בינם לבין לבנון הם מחזיקים טילים ומערכות בקרה משוכללות, וגם אם הם אינם רואים בלבנון חלק מסוריה, הרי מהאזורים שבהם הם יושבים אין הם מתכוונים לזוז בתקופה הנראית לעין. אם הגורמים הבין-לאומיים רוצים להזיז את הסורים מלבנון, יש צורך להגיע אתם להסדר מדיני, ולכן אנחנו צריכים לשאוף הרבה, אמרנו בעבר, כשבוע לאחר המלחמה, שיש ליצור אפיק להידברות עם הסורים. גם אם זה קשה והם אינם רוצים, צריך להמשיך ולא להרפות מכך.

לעולם ישאף אדם להגיע לשלום, גם אם השני מתחרחך מלחמה. המעשים האחרונים שהתרחשו באזורנו מחייבים חשיבה וחשבון נפש. אנו מצטערים על אובדן אנשים, כנייהם חיליים אמריקנים שנפלו אתמול. חשבון נפש זה צריך לחייב זהירות וערנות מרבית, מחד גיסא, ועמידה איתנה על עמדותינו בכל הנוגע לביטחוננו, מאידך גיסא. חלילה לנו לדחוף להסלמה, ותגובתנו צריכה להיות מוגזגת תמיד עליידי האינטרס האמיתי שלנו, שהוא השקט והשלום בגבול הצפון, והמשתמע מכך. כל זאת באורח החלטי ביותר.

חשוב ורצוי שנחאם את העמדות שלנו בינינו לבין ארצות-הברית במישור המדיני ובמישור הטכני, כי אנו והם נמצאים היום בלבנון. תיאום מעין זה רצוי שיהיה גם עם הצרפתים, כי גם הם רואים יחד אתנו, עין בעין, שיש לעשות הכול כדי שהכוחות הוריס יצאו מלבנון, כדי לאפשר ללבנון שלטון

כל זה, לשם מה נעשה וכיצד נעשה? בדברים ששמענו מראש הממשלה לא שוכנענו שהמצב החדש שבו אנחנו נתונים כיום — ונדמה לי שאי-אפשר לחלוק שאנחנו נמצאים במצב חדש של הסלמה בלבנון וביחסים עם סוריה, מצב שלא זו בלבד שיפסיק את שלבי הנסיגה לגבול הבין-לאומי אלא שיחייב אותנו להישאר ולהתחבר במקום שבו אנחנו נמצאים עוד לתקופה ארוכה, אם לא למעלה מזה.

שלושים-יושש שנה עשו כל ממשלות ישראל כול שהיה ניתן כדי להסתייע בארצות-הברית, אבל בלי שהדבר הזה יחייב תחביתם כלשהם וכלי שהדבר הזה יחייב את הפעלת צה"ל שלא לפי שיקולים ישירים ולפי החלטת הממשלה שלנו.

מתברר שראש הממשלה ושר הביטחון חזרו בלי מסמך כתוב וחתום, אלא עם גילוי כוונות האומר, שיש לנו עניינים משותפים ומטרות משותפות. נשארה שאלה אחת לא מובנת: האם יש תיאום או אין תיאום בין שתי מדינות ירדיות, אשר רק זה ישבו ודנו יחד — ונעשות כאן פעולות בשטח — ומהי מידת התיאום וכיצד הוא נעשה?

הסכם אין, אבל ההסלמה היא ברורה לעין וההיגררות עלולה להתפתח יותר ויותר, מה עוד, שלאמריקנים אין כאן צבא, יש להם חיל אוויר, אבל אין כאן צבא.

אנחנו הסתכנו בלבנון, ואין חילוקי דעות — — —

יצחק זייגר (הליכוד):

חיל ים?

שולמית אלתי (המערך):

האם עם חיל ים תילחם באוואלי וכשוף?

יצחק זייגר (הליכוד):

צבא — — —

שולמית אלתי (המערך):

צבא, צבא שצריך להילחם, אם אתה רוצה להדביר את סוריה, במקום לנסות להריגה את הגבול ולהגיע אתה להסכם. זו השאלה, האם אתה רוצה להדביר את סוריה, להילחם בסוריה, ולגרום עלי-די הפצצות ולהלמה לכך שהיא תתכנס בתוך עצמה, או מוטב היה להגיע להסכמים שבעבר נעשו והתזיקו מעמד.

הדבר המדויק הוא — לא רק ששרי הממשלה מרגישים שהם הולכו שולל באזור דרך שהיא ולא קיבלו דיווח על מה שקורה, ויש חילוקי דעות בתוך הממשלה — הרושם הוא שהממשלה לא למדה, בהכנות דברים, מהדרך שבה יצאו למלחמה בלבנון. היום אנחנו יודעים שיצאו למלחמה הזאת בפזיזות, בלי אינפורמציה מספקת וכלי למידה הדברים. את זה שמענו ישירות מפי "הסוסים", גם משר הביטחון לשעבר וגם מהרמטכ"ל לשעבר — לא ידענו, לא חשכנו.

קל מאוד היה לדעת, יש בארץ מכונים אסטרטגיים. יש מכון שילוח, יש פקולטות, יש אנשים שצברו חומר, ואפשר היה ללמוד את הנושא. יצאו להרפתקה, ומה שקרה לראש הממשלה לשעבר, מנחם בגין, הוא אולי הצעות הכרזות ביותר לאותה חולשה. לאותה פזיזות, לאי-נתינת הדעת ולא-למידה לא רק של הנתונים בשטח, אלא גם של האופציות ושל תגובות השרשרת האפשריות.

היום הרושם הוא שנעשה הסכם, שלפיו אנחנו הופכים ל"גורפי" אמריקני, כלי שניתנה הדעת על תגובות השרשרת האפשריות ואילו מהן אנחנו רוצים למנוע.

שר התקשורת מ' צפורי:

מה זה "גורפי"?

מרכז אחד, שישלוט בכל לבנון בלא שליטת הסורים והמחבלים.

בתחום זה אני סבור שעלינו להמשיך ולהצהיר שפנינו לשלום מועדות ואנו מוכנים גם להתחשב בצרכים הביטחוניים של כל הצדדים השכנים ללבנון, לרבות סוריה. במקביל, עלינו להיות ערים נוכח הורמת הנשק בכמויות גדולות, עם מערכות בקרה משוכללות, המגיעות מהצבא האדום לסוריה, ביניהן טילים משוכללים ביותר.

השיחות שהתקיימו בארצות-הברית בעניין זה — כפי שמסר כאן ראש הממשלה — הן חיוביות כללית, ובכל הנוגע לתיאום עצמות מדיניות ובמישור הטכני הן חשובות מאוד. בד בבד יש להמשיך ללחץ, מבחינה מדינית, על הגורמים המעורבים בלבנון.

בתחום הסחר התופשי עם ארצות-הברית: דומני שזה צעד בכיוון הנכון, ואם שווקים אלה יפתחו לפנינו מעבר למיליארד וחצי דולר יצוא כיום, הרי יש כזה משום הקלה הן בתעסוקה במשק והן בהגדלת הייצור ליצוא, וכמובן בשיפור מאזן התשלומים. לשוק האמריקני יש דרישות משלו, ועלינו להתאים את עצמנו לכך, בעיקר בטיב הטובין והסחורות ובאמינות האספקה. שהיא חשובה מאוד ויכולה להיות רבת חשיבות לתעשייה שלנו. פתיחת שערי סחר יכולים בהחלט להיות לברכה, ואם נרע לכלכל את מעשינו, הרי עשינו דבר גדול.

אני תקווה שהוועדות המשותפות, שהוקמו בין שתי המדינות, יכנסו לעובי הקורה ויתאמו את צורכי המדינה כדי להביא לידי מימוש ההסכמים שהושגו.

כללית, אני מחזק את ידי הממשלה בהישגים אלה. עליה להמשיך בהבנה ובתבונה במגעים בינינו לבין האמריקנים, ובעיקר בשמירה על האינטרסים המיוחדים שלנו במזרח התיכון.

היור' מ' סבירוד:

תודה לחבר הכנסת אבטבי. בטרם נצא להפסקה אני מודיע: הנואמת הראשונה תהיה חברת הכנסת שולמית אלתי, ואחריה — חבר הכנסת שבח וייס.

אני מכריז על הפסקה של 20 דקות. אני מזמין את כל חברי הכנסת לטקס הדלקת הנרות בטקסלין.

(הישיבה נפסקה בשעה 16:56 ותודעה בשעה 17:26.)

היור' מ' סבירוד:

אני מחדש את ישיבת הכנסת. אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת שולמית אלתי.

שולמית אלתי (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, יש לציין, שאנו עומדים בפני אירועים מסוימת. ראש הממשלה הנוכחי, שהיה כעבר מראשי ארגון מתחרת שחרט על דגלו נייטרליות ומדיניות של אי-הזדהות עם מעצמות גדולות, הפך למעשה את מדינת ישראל ל"גורפי" אמריקני, לגרורה אמריקנית, ותרם את צה"ל ואת כולנו לטובת העניין של הנשיא רייגן לבחינת יחסי המירוך והזכויות בהסלמה שבין הגושים.

שמענו מרובי הממשלה ומתומכיה, שראש הממשלה ושר הביטחון חזרו עם הישג מדיני-כלכלי גדול. גדול — יכול להיות. מהר מתפרסם דוח על צריכת סמים. סמים חמיר יש בהם כדי לאושש את החולה — ולהעמיק את מחלתו. ונדמה, כאילו הבאתם איזו זריקת קוקאין נוספת למשק הישראלי, שימשיך ירעמיק את המחלה בלי שנדע על כך, מפני שלא יהיה בכך לא הגדלת הייצור, ולא הגדלת היצוא, ולא פיתוח העבודה אצלנו.

שולמית אלתי (המעריך):

נגזרת. נגזרת. אחת מכיר את האמנים הגדולים שיש אחריהם מוזונים? כך אנחנו הפכנו למודנבים, מה שלא היה לנו במשך שלושים-יחש שנה.

שר התקשורת מ' צעורי:

רציתי לדעת אם יש מלה עברית לזה.

שולמית אלתי (המעריך):

זהו מושג.

קריאה:

זה בא מהמלה "מגרפה".

שולמית אלתי (המעריך):

אנחנו בכנסת לא שמענו מראש הממשלה, וגם בדרך אחרת לא הובא לידעת הציבור, מה עושה הממשלה וכיצד היא מבטיחה שני דברים: האחד — שלא נסתבך במלחמה בסוריה; והשני — שאותו תהליך של נסיגה מלבנון, אשר עליו הוחלט, אימנם יימשך ולא יינשאר שם עם איזה קו מזוין, תקועים, ונהפוך את דרום-לבנון לאזור נוסף שבו אנו שולטים על כמיליון אנשים שאינם רוצים בנו, ולשם נמשיך לשלוח את חיילינו, ומי שמסרב ללכת לשם — מתעללים בו ושולחים אותו פעם שנייה ושלישית ורביעית לכלא, וכשהוא עדיין בכלא הוא מקבל את ההודעות לחזור ולשרת בלבנון.

הדברים האלה חוצים את העם, המציאות היא שהציבור אינו בשל, אינו רוצה, ומדינת ישראל אינה יכולה לעמוד בעוד מלחמה.

לארצות-הברית נוח מאוד לבחון את המתיחות בינה לבין רוסיה — להעתיק את זה מאירופה לאזור שלנו: זה נוח מבחינה מדינית, זה נוח מבחינה יחסית הכוחות, זה נוח ביחס לתנועות הגדולות הקיימות באירופה — לעשות את הבחינה הזאת כאן.

האם אנחנו מעוניינים להיחפף היום למטרה של ברית-המועצות, כשלוחה של ארצות-הברית? האם אנחנו מעוניינים שהצבא שלנו יהיה זרוע? — בעל כורחו, מכללא ולא מתוך הסכם כתוב, שהרי אין הסכם כתוב, אלא מכללא תגורר אותנו למלחמה שאין יודע מראש לאן היא תתפתח, שאין לה שום סיגים בשום הסכם, ואולי אחר כך, תמורת עוד שחרור של כמה פריטים ב"לביא" ועוד כמה מיליוני דולרים, אנחנו נעשה עוד כמה צעדים ועוד כמה צעדים, וזה חוזר לדפוס של הנרקמן שמוכר את עצמו תמורת עוד מנה אחת של הירואין או של קוקאין.

כך אנחנו — במקום להבריא את המשק, במקום לחזור לפרופורציות הנכונות שלנו, במקום לחזור לעבודה, אנחנו

מוכרים את הכול תמורת הזרקות האלה שמקבלים משם, לרבות את גופנו, את חיי ילדינו, בריק כפי שנקרמן מוכר את עצמו למען המנה הנוספת.

שום דבר מהדברים ששמענו מפי ראש הממשלה איננו מפחית כהוא זה מהפחדים שאני נותנת להם היום כביטוי, ושאיום רק שלי, מפני שאני אם ואשה היסטורית, אלא הם מצויים בתודעת הציבור כאופן חד ומעיק.

הייתי מבקשת מראש הממשלה, שיסביר לנו בדברי תשובתו, כיצד משתלבת אותה תפיסה בסיסית שלו, שהנחתה אותו ואת הממשלה הקודמת בעבר, התפיסה של אי-תלות של אי-היגדרות ושל שמירת מקסימום של נייטרליות — דברים שהוא אמר בפומבי, מעל במה זו ומעל במות אחרות, על הרצון לשבור את המחת עם ברית-המועצות — עם כניסתנו להסככות הזאת, המשתקפת בצעדים המתפתחים היום. מדוע הופכים אנו את עצמנו לכלי שרת בהתנגשות הבין-גושית ולמטרה פגיעה ביותר בניסיונות ובמתחים הבין-גושיים, כמה שעשוי להתרחש כאן באזור על-ידי הנציגות והכוחות של ברית-המועצות הפועלים בסוריה?

אומנם, המומחים לברית-המועצות טוענים, שכרית-המועצות תנהג כאיפוק. אומרים את זה המומחים שלנו, אבל ההיסטוריה של ברית-המועצות איננה רצופה היגיון פשוט. יש שם מלחמת כוחות, יש לה לאחים משלה, וייתכן שגם לברית-המועצות — וזה סביר מאוד — יהיה נוח יותר להפגין שריר בבעיות הגורמות היום להסלמה הבין-גושית דווקא באזור הזה.

לנו אין מקום אחר ללכת אליו. הצבא שלנו סבל דיו מההרפתקה שנכנסנו אליה בלא מחשבה תחילה ובלא לימוד נכון. המטרות הן לא הושגו, וכל האנרגיה צריכה להיות מופנית לבניית הכוח בבית פנימה. אם הדבר הזה לא ייעשה, הרי שאנחנו עומדים בפני עידן של טשטוש עצמנו, העלמת עצמאותנו. בלי להיחפף לכוכב נוסף בדגל האמריקני, היינו — כלי לקבל אותם ביטחונות וערכויות שכל אחת מ-52 המדינות של ארצות-הברית נהנית מהם.

בעיות אלה, אדוני ראש הממשלה, אינן יכולות להישאר בלא הסבר מצדך כמליאה, בלא הסבר מצדך לחברי הכנסת — זאת מפני ששמענו שגם הממשלה לא קיבלה ממך אינפורמציה עד היום. הציבור יודע שאין הסכם כתוב, אבל יש שיתוף אינטרסים ומטרות, ועליו לשמוע מה הם הסייגים והיכן הסייגים שאותם שם עלימנת שלא נחיה כמו אותו נרקמן שמקבל עוד זריקה ומוכר את עצמו עבור התאוששות רגעית בתאריך זה או זה.

היור' מ' סבידור:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלתי.

ג. שאלות ותשובות

הנוכחי והמשכתי בניכוש התוכנית לאחר שהבאתיה לידיעתם.

נוכח הנזק שנגרם למשק ולמעמדה הבין-לאומי של ישראל בעקבות פרסום תוכנית הדולרוציה של שר האוצר לשעבר, מר יורם ארידור, פרסום שהביא גם להתפטרותו, ברצוני לשאול את כבוד ראש הממשלה:

1. האם דבריו של שר האוצר לשעבר תואמים את המציאות?

2. אם כן — מתי הובאה לידיעתו תוכנית הדולרוציה?

היור' מ' סבידור:

לפני שאתן את רשות הדיבור לנואם הבא, חבר הכנסת שבח וייס, אבקש מסגן השר שילנסקי להשיב על שאלתא אחת.

3136. פרסום תוכנית הדולרוציה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלניו שאלה את ראש הממשלה ביום כ"ג כחשוון התשמ"ד (30 באוקטובר 1983):
בריאיון שנתן שר האוצר היוצא, מר יורם ארידור, בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 14 באוקטובר 1983 נאמר: "את עיקר התוכנית הבאתי לידיעת ראש הממשלה הקודם וראש הממשלה

שאלות ותשובות: הודעת הממשלה על ביקור ראש הממשלה בארצות-הברית

השובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ד' שילנסקי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בשם כבוד ראש הממשלה, הריני מתכבד להשיב על שאלתא מס' 3136 של חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמחלינו.

בטרם התמניתי לראש ממשלה שמעתי על כמה רעיונות הקשורים בתוכניות כלכליות חדשות. בימים הראשונים לכהונתי כראש ממשלה שמעתי שוב על הרעיונות האלה, שטרם התבקשו לכלל תוכנית.

ד. הודעת הממשלה על ביקור ראש הממשלה בארצות-הברית

(המשך הדיון)

הרמטכ"ל דאז מרדכי גור ואחרים, ידע להלך בשביל השמירה על ידידות ועל בסיסה העיקרים ובשביל השמירה המדוקדקת על מקסימום חופש תמרון של מדינה קטנה באינטרסים המרכזיים שלה, שהרי זו הדאגה שלנו.

לא הייתי מפליג לאיזה כיוון ששמעונו היא: ישראל המתאמת עמדות עם ארצות-הברית הופכת לגורמה אמריקנית. כאן יש לי לפחות ויכוח עם הסגנון של חברתי הטובה, חברת הכנסת שולמית אלוני, שבמקרים רבים מאוד אני גם חברה לדעה. הייתי נוהג מאוד מן השיבה אל המנגנון האנטי-אמריקני. הקשורות לשחרור מסוימת של רבים מאתנו. בשביל השיבה הזאת צריך גם מצב עובדתי של יכולת להסתמך על מדיניותה הצודקת של ברית-המועצות, ואני מחפש אותה בנרות, כי אין לי איבה מנטלית בסיסית כלפי ברית-המועצות. בפרוטקטורים אני מחפש אותה, ואינני מוצא אותה. גם אינני מוצא שהיא גורם מממן במדיניות הבין-לאומית והאזורית. איש אינו יכול להוכיח את זה באופן ארגומנטיבי.

אבל, בוויכוח בין ידידים כמו ישראל וארצות-הברית יש מרחב רב. על המרחב הזה רציתי לומר משהו גם בנוכחות ראש הממשלה, ואשמח אם יתייחס לכך.

אנחנו מנהלים ויכוח בין שתי אומות חופשיות. יש ויכוח בתוך ארצות-הברית עם מדיניותו של רייגן. יש ויכוח בישראל עם מדיניותה של הממשלה. אין כאן בהכרח עמדה של אומות. יש כאן עמדה של ממשלות, עמדה העשויה גם להשתנות. דווקא זה נותן לנו כוח, דווקא זה נותן לנו אנרגיה לנהל ויכוח יותר עיקש עם האמריקנים בעניינים מוצא אנחנו למסקנה שיש נטייה אמריקנית מופרזת — לא הייתי רוצה להשתמש במלה "לגורר" — לדחוף אותנו לכיוונים הפוגעים ברגע מסוים באינטרס שלנו.

אינני נמנה עם אלה שמסרבים לקבל סיוע אמריקני. יש לי ויכוח עם הממשלה כיצד להוציא את הסיוע הזה. אני גם לא אתן להם שם עצות שלא להעניק את הסיוע בגלל זה. את הוויכוח בעניין זה אערוך בכנסת ובוועדותיה, אף שהאנינו ויכוח סודי. זה ויכוח פומבי. אין סודיות במשטר דמוקרטי. כל העניין הזה של "אל תגידו בנת ואל תבשרו באשקלון" איננו רציני בשיטה דמוקרטית, ואיננו נחוץ. מבחינת העיקרון אני אנהל את הוויכוח פה. זו לא כוונה לקבל סיוע אמריקני. הוויכוח שלי הוא לאן הוא צריך ללכת, כפי שיש ויכוח לאיזה כיוון צריכים ללכת כל הדגשים בתקציב.

אחד מחברי הליכוד כבר הרחיק ושלטונה של ישראל לאורך ימים גם על דרום לבנון. אני רוצה לקוות שזו אינה עמדת הממשלה. אנחנו איננו לוחצים עכשיו יום יום על הממשלה לסגת מחר. אנחנו קבענו באלו תנאים אנחנו מבקשים את הנסיגה הזאת. יש לנו ויכוח חמור מאוד עם הממשלה, ויכוח

3. האם ראש הממשלה הסתייג מהתוכנית וחבץ להפסיק את המשך גיבושה על-ידי שר האוצר?

4. אם לא — האם אין לראות בכך מתן אור ירוק לשר האוצר להמשיך בגיבוש התוכנית?

5. האם הבאת עיקרי התוכנית לידיעתם של אנשי הממשל בארצות-הברית נעשתה בידיעתו של ראש הממשלה?

6. אם כן — האם אין לראות בכך תמיכה עקיפה בתוכנית הדולר-זיכיה?

הי"ר מ' סבירור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שלא ייווצר הרושם שאנחנו מפלגה אנטי-אמריקנית. כי פה ושם צלילים מסוימים עשויים היו ליצור את הרושם הזה. שלא ייווצר הרושם שאנחנו מעולם לא תיאמנו עמדות עם האמריקנים; ושלא ייווצר הרושם שזה אסור מבחינה ערכית כלשהי.

אני כשלעצמי, עם כל נטיותי האישיות לתמוך בכל מגמה של חיפוש שביב אל לבא אל מותה של ברית-המועצות, רואה את ישראל כמדינה בעלת-הברית לארצות-הברית, כמדינה מערבית, כחלק מהעולם המערבי, ובמקרים רבים מאוד כקורבן של המדיניות הסובייטית. אנחנו ניהלנו את המדיניות במשך כל שנות שלטונה של תנועת העבודה פחות או יותר במסלול זה, לא תמיד בחדווה, אלא בכורח קריאת המפה הגיאופוליטית. כאשר מנהיג סוציאליסטי חשוב כמו פרנסואה מיטראן הוא המתקן את הברית בין צרפת לבין ארצות-הברית, לי, כסוציאליסט ישראלי, אין שמץ של כוונה לשנות את זה. והשיקול שלי הוא לגופו של העניין הקונקרטי שעל סדר-יומנו. לא הייתי רוצה שנעשה כאן עכשיו איוושה קונצפטואליזציה מתודת של מערכת ההתייחסות שלנו לצד מערכה זו או זו, וגם שלא יתקבל הרושם שאנחנו שותפים אוטומטית לזה האנטי-אמריקני השוטף עכשיו את אירופה, ובין אלה המטפחים אותו נמצאים לא רק סוציאליסטים אלא יש גם שפע של "ירוקים" שיש לה זרועים פשיסטיים.

אגב, לא אחת ביקרתי, יחד עם חברי מפלגתי, את הממשלה הזאת, שלא היתה נכונה כלל לתאם עמדות עם ארצות-הברית. למשל, הציע את תוכניתו, חשבונו שהסכנות המוחלטות, ה"לא" המוחלט, עומדים בסתירה לאינטרסים של מדינת ישראל. באותה תקופה דווקא היינו אלה שסכרו שדאי לתאם פה ושם עמדות עם האמריקנים, מתוך עמדת עצמאות, מתוך הגנה על סובריניות, מתוך תרבות של פלוגתא, מתוך עקשנות בנקודות שחשוב להתעקש עליהן.

אני חושב שבמשך שלושים השנים, שבהן עיצבה תנועתנו את מדיניות החוץ, היתה לה, ברוב המקרים, היכולת לעמוד באתגר המסובך מאוד של שמירה רחבה של ריבונות וחופש תמרון. למרות היותנו מדינה קטנה. קיומה של מדינה קטנה בעידן המעצמות הוא עניין מורכב מאוד. לא אחת אימצנו עמדה אמריקנית. היו מקרים שבהם, בעיקשות רבה, ביקשנו לשנותה ואף הצלחנו לשנותה, למשל בתקופה של ערב הסדרי הביניים 1974 — 1975, כשראש הממשלה היה יצחק רבין. הצוות רבין, פרס ואלון, שניהל את השיחות, בהשתתפות

ואת בסיס המידע שעברנו. אבל בין סכסוך אזורי בילטרלי קטן לבין מלחמת עולם שלישית יש כמה מצבי ביניים, שלגבינו, כמדינה, הם הריי-אסון.

לפיכך, מותר לנו לבוא לארצות-הברית בשעה שהיא נלחמת יותר מאתנו בשאלות אחדות, הקשורות בפתרון הסכסוך הלבנוני הפנימי, במידה שזה נכון, וגם פה ויש להציע צעדי רסון. כאשר אני אומר: "צעדי רסון", איני אומר הוצאת הכוחות האמריקנים מתור, אלא אולי תרגום הנוכחות לאותו תחום שאנחנו רואים אותו כתחום הביטחון של צפון מדינת ישראל.

אני רוצה לפרט את העניין הזה. קשה לי להעלות על הדעת שהממשלה תסכים להוציא את כוחות צה"ל כולם מלבנון בהסתמך על רצועת ביטחון חדאית בלבד. מול העוצמות של האזור זה נראה לי חצי חלש מדי. הרי אנחנו נחפש איזון נוכחות בין-לאומית נוספת. יש לנו בעיה עם האו"ם. כנראה נחתור לנוכחות של כוח רב-לאומי, שאמריקה תהיה מרכיב חשוב בו.

דב שילנסקי (הליכוד):

מול הכוחות שיש שם, האם די בנוכחות האו"ם?

שבת וייס (המערך):

לא, הרי בעצמי אומתי שיש לנו בעיות עם האו"ם. אין חדווה מופרזת גם בסייענו, חזר הכנסת דב שילנסקי. הרי סוף סוף חלק ממלחמת לבנון, המלחמה בלבנון וההתרחשויות. כבר החל בתקופה שתנועתי היתה בשלטון. גם אנחנו גילינו עזרות כלפי הנושא הזה. הרי לא מדובר פה על מפלגה שלא ניהלה את המדינה ולא היתה לה אחריות שוטפת ורצינית מאוד לביטחונה. לגבולותיה ולצבאה. פה לא מדובר במפלגה שכל כולה היא לידת האווירה של מגזר השתקנים והפציפוס המובהק של הגשח הלחי השנייה.

בעניין הזה, אני מבקש יותר פירוט. אני מעוניין לדעת מה חושבים הממשלה וראש הממשלה לגבי סידור העניינים בלבנון בחודשים הקרובים. קודם כולו אני מבקש מידע.

שולמית אלוני (המערך):

גם מה הוסכם עם ארצות-הברית.

שבת וייס (המערך):

בסדר, זה חלק מן העניין. במידה שזה חלק מן העניין. תודה רבה.

היור'ר מ' סכידור:

תודה לחבר הכנסת שבת וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב צור.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שוב מנסים, כמו לפני יוני 1982, לרמות אותנו. זאת שיטה שהציבור הרחב למד לזהות אותה במשך השנה וחצי האחרונות — רמאות, הסתרת אמת, הכחשות אמת, הסתרת עובדות.

ועכשיו, אדוני היושב-ראש, לנושא שלפנינו. אפשר לטשטש, אפשר לא להגיד את האמת כלל, כפי שניסה לעשות ראש הממשלה כאן. ההפצצה של חיל האוויר בשבת וההפצצה האמריקנית ביום ראשון לא זו בלבד שהיו מתואמות צבאית, מודיעינית ומכעצית, אלא שאפילו ההכחשות על התיאום היו מתואמות. נדברו שכן יגידו אחרי ההפצצות. כל מה שעכשיו מתכננים והתחילו לבצע קורה בגלל הכישלון של המלחמה בלבנון, כאשר לא הושגו המטרות היסודיות שממשלת ישראל הציבה לעצמה, והוכח שוב שבדרך צבאית לא ניתן להשיג דבר אלא רק להמיט אסון וקורבנות על העם שלנו. מטרת ההפצצות היא לגרום בדרך צבאית, בכוח, להוצאת הצבא הסורי מלבנון.

שאינו היסטורי, אלא הוא ויכוח אקטואלי, משום שהדברים התרחשו בשנה וחצי האחרונות. יש ויכוח על התרחבות המלחמה, על הליכה מופרזת ומגלומנית אל יעדים שאינם ניתנים להגשמה. על כך יש לנו ויכוח חמור.

על הנסיגה יש לנו חילוקי דעות, אבל גם אנחנו איננו נמנים עם אלה שאומרים: לסגת מתור.

אנחנו חרדים שהתרחשה כאן התרחשות, אשר גרמה לכך שלארצות-הברית יש היום, על רקע המדיניות הקונקרטית האקטיביסטית של הנשיא רייגן, אינטרס בהישארותה של ישראל בדרום לבנון מעבר ליעדיה, באופן קיצוני. כמתכוון אני משתמש במונח הזה, כי באופן מסורס אני מבין, שגם כאשר יש ברית — ואנחנו בעל-ברית עם ארצות-הברית ואנחנו דורשים את הסיוע שלה, והנשיא שלה עומד וממליך את ההחלטה ברושניגטון ומודיע שאם יוצאו אותנו מן האו"ם גם אמריקה תצא, באותו יום — לפעמים הגמישות היא גם לטובת אמריקה. ברית היא הדרתי.

השאלה היא כאן בהחלט שאלה של מידות. מתקבל על דעתי שלפעמים אנחנו נעשה מעשה שאיננו תואם בדיוק את האינטרס שלנו, אבל הוא חלק מן העניין.

פה מדאגה אותי בעיית ההפרזה באזור ריו אש, במקום שכבר בארמים אחרת הולכת. בעניין זה אני מבקש מראש הממשלה יותר פירוט. אני מעוניין לדעת את עמדת הממשלה עד אותו גבול שהוא יכול למסור פה. איני חבר ועדת החוץ והביטחון. אני מתאר לעצמי שיש עניינים שלא בהכרח אני אפשר למסור אותם פה, קצת מעבר למה שנמסר עד כה. זה עניין אחר.

עניין שני: היחסים עם ארצות-הברית, יסודותיהם נוצקו בתקופת הממשלות הקודמות. הרי בכך איש איננו מכיע ספק כלל — בין-גוריון: משה שרת: לוי אשכול עשה גדולות בתחום הזה ובתחום הסיוע הצבאי, הנשיאות החשובות שלו עם הנשיא ג'ונסון ואלה שבאו אחריו: הגברת גולדברג מאיר: יצחק רבין. כל אחד תרם את ההוליה הזאת, עם נקודות פסגה, עם נקודות משבר. זהו אירח מרכזי קבוע בחיי המדינה שלנו. לכן זהו התחום שבו ממשלה חייבת לעשות מאמץ עליון לחתור למקסימום הסכמה, לפחות עם מפלגת האופוזיציה הגדולה ביותר. זאת לא רק מן הטעם, שמפלגת האופוזיציה הגדולה ביותר יכולה ביום מן הימים — וביום קרוב — ליהפך לשלטון; גם זה חלק מכללי המשחק. הרי היא הצטרף לממש הסכמים כאלה, לא הסכמים של "צמודי קדנציה", אולם טעם נוסף לכך הוא, שכשאלות קיומיות חייבות להיות הירברות. הממשלה חייבת למצוא את המסוף הזה — לא רק להודיע מה היא עשתה, אלא להיוועץ, לקבל השפעה. לצורך זה אין צורך לכונן ממשלת אחדות לאומית, זאת אפשר לעשות בכלים אחרים. מקובל במדינות דמוקרטיות, אנב, גם בארצות-הברית — שבשאלות הקשורות למדיניות חוץ וביטחון, שאלות קיומיות מרכזיות, יש חתייה מצד השלטון לשחק מקסימום כוחות. בעניין זה אני מבקש לשמוע עוד.

הערה שלישית ואחרונה: מלחמת "שלום הגליל", שהפכה למלחמת לבנון, יצרה פקק תנועה מעצמתי מסוכן באזור. אנחנו צריכים לעשות מאמץ עליון ואיכשהו להחיר את הקשר. איני נמנה עם אלה הסבורים שלברית-המועצות, או לארצות-הברית, יכול להיות אינטרס להתחיל באזור הזה את מלחמת העולם השלישית. עם כל הכבוד, זה נראה לי לא רק פטליסטי ואפוקליפטי, אלא לא רציני.

לשתי המעצמות יש יותר מדי אינטרסים שלא להיכנס למלחמה. גם בעת ויכוח לוהט אסור לנו לאבד את חוש המידה

— הודעת הממשלה על ביקור ראש הממשלה בארצות-הברית —

כרדיו ובטלוויזיה, ובמו אחזי שמעתי — שיש גם הסכמים חסויים. עכשיו בא ראש הממשלה ומעל כמה זו אומר לכנסת — זה בעצם הדבר היחיד שהוא אמר — שהוא מכחיש שיש הסכמים חסויים. איך אפשר כך? אומנם אנו מכירים אותך ואת יתר השרים, המלחמה שהתחילה ביוני, מישור עשה חשבון שהיו בה עשרת אלפים שקרים בחצי שנה. אי-אפשר לומר בושינגטון שהיו הסכמים חסויים, ולבוא היום ומעל במת הכנסת ולומר שלא היו כאלה. אי-אפשר להתל כך בציבור ובכנסת. צריך לגלות. בשביל מה יש כנסת? בשביל לדון בדברים משניים שבמשניים?

צריך להחליט: רוצים מלחמה כזו או לא רוצים מלחמה כזו. בעיתונות קראנו יותר ממה שאמרת בכנסת בכלל. זה זלזול בכנסת. מי מחליט כאן? אתה חושב שיש עכשיו בציבור מוטיבציה ודפון ללכת למלחמה נוספת, ואתה יכול בכמה משפטים להיפטר מכל העניין? הסופרים הישראלים בארצות-הברית דיווחו, ואני מצטט את עוזי בנזימן מ"הארץ" של היום: "ההתקפה על הכוחות הסוריים אתמול היתה תוצאה ישירה של התאמה בין ארצות-הברית לישראל, שעליו הוחלט בשכוע שעבר". אל תספר כאן סיפורים. איננו בג'ילדים.

ראש הממשלה ושר החוץ י שמיר:
למי אתה אומר זאת? לבנזימן? שהוא לא יספר סיפורים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, אני אומר את זה לך. כל אחד יודע, הלווא צוחקים מכס — וגם חבר הכנסת אבא אבן דיבר על זה — כשאתם אומרים שלא היה שום תיאום, התעלמותם מזה, "ברוגז". קודם כול, צחק אתה עושה מהממשלה. עוד קודם פרסמו עיתונים בריטיים רבים, ה"אובזרב", וה"סנדיי טיימס", על ההסכמים שלכם להוציא את הסורים בכוח מלבנון. כל הפרשנים בחוץ לארץ וכן אומרים אותו דבר. גם שר הביטחון שהיה אתך בושינגטון אמר: "אין להוציא מכלל אפשרות פעולה משותפת נגד הסורים". הוא אמר או לא אמר? — אמר. היום מצטטים זאת שוב בעיתונות.

שאני מסכים עם מה שכותב היום יואל מרקוס ב"הארץ": "פירושו של דבר — לדברי ארנס — שישראל תחת ממונה של שיתוף פעולה ותיאום תיהפך לאינסטרומנט בידי האמריקנים. זה חידוש ששר הביטחון מדבר על פעולה צבאית, לא עוד בהקשר לקיומה וביטחונה של ישראל, אלא להגנת כוחות בלבנון, שמלכתחילה לא היו צריכים להיות שם". השותפות האסטרטגית שלכם עם ארצות-הברית היא בכל חלקי תבל.

בשיתות דובר גם על פעילות משותפת במרכז אמריקה ובאפריקה, עם "העולם החופשי" כולו: דרום-אפריקה, זאיר, צ'אד, הונדורס, אל-סלוודור, "העולם החופשי" שלכם של גוננות ושל פשעים. מה שמדריך אחכם באופן עיוור ממש, באופן בלתי מחושב לגבי התוצאות שיכולות להיות, הוא השנאה העיוורת לקומוניזם ולברית-המעצמות. ישראל נכנסה עכשיו לשלב חדש —

היורד מ' שחל:

זה משפט מצוי לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— במצב מסוכן ביותר של שותפות אסטרטגית עם ארצות-הברית ועם נאט"ו, ורוצה אני להזכיר, שדגל האנטי-קומוניזם היה דגלו של היטלר. היטלר אמר: "נגד הקומוניזם ונגד היהודים", אתם אומרים, עם רייגן יחד: "נגד הקומוניזם ונגד הערבים".

אני רוצה לסיים כהזכרת ההפגנה שהיתה בשבת בתל-אביב מטעם "יש גבול". אתה הסממאות היתה: "לא נמות ולא

זאת גם התחלת תהליך של מלחמה נגד סוריה עצמה — כשם שההפצצות לפני מלחמת לבנון היו הכנה למלחמה התוקפנית מצד ישראל בגיבוי אמריקני. ההפצצות האלה הן התגרות מכונות.

אני שואל אותך, ראש הממשלה, ואתכם, חברי הכנסת, איך זכות יש לנו, לישראל, או איך זכות יש לארצות-הברית לטוס מעל שמי לבנון ומעל לכוחות הסוריים שם?

שר התקשורת מ' צפורי:

מה עושים סורים בלבנון?

חיים ברלב (המערך):

מערכת טלפונים שעובדת, זה מה שעושים הסורים בלבנון.

שר התקשורת מ' צפורי:

יש לי במשרד שלי יותר הישגים משהיו לך במשרדך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני שואל מה היינו עושים, מה היתה עושה ישראל, אילו מטוסים צבאיים סוריים היו טסים מעל דרום-לבנון ששם שוהה צה"ל? מה היינו עושים לו מטוסים צבאיים סוריים היו טסים מעל הצבא הישראלי בדרום-לבנון? מה היינו עושים? או מה היו עושים האמריקנים לו מטוס קרב סוריים היו טסים מעל אוניות המלחמה שלם ליד חופי לבנון? כלום יש לאמריקנים שליטה עולמית? או לישראל? האם היא רשאית לעשות מה שהיא רוצה?

האמת היא שיש חדש במצב לעומת המלחמה בלבנון, שגם היא התחילה עם הפצצות ביוני 1982. המלחמה של 1983 — 1984, שארצות-הברית וישראל סיכמו ליום נגד סוריה בשיתוף רייגן-שמיר, החדש בה יהיה, שצבאית תהיה זאת מלחמה תוקפנית אמריקנית-ישראלית ולא רק ישראלית בגיבוי אמריקני. כפי שהיתה המלחמה שהתחלה ביוני 1982. זהו שלב חדש במדיניות המסוכנת ביותר של ממשל רייגן, הן מבחינה הפעילות הצבאית האמריקנית במזרח התיכון והן מבחינה בין-לאומית גלובלית.

אחרי השיתוף וההסכמים בושינגטון בין ראש הממשלה שמיר ובין הנשיא רייגן, ישראל הפכה עכשיו רשמית בסיס צבאי אמריקני. אומרים, אין עדיין בסיסים אמריקניים בישראל. עכשיו כל ישראל היא בסיס אמריקני רשמי, וגם יהיו בסיסים, מחסני נשק אמריקניים, וכל ברור רשמית מה יהיה שם בדיוק. ייתכן שקיימת סכנה, ויש דיבורים על כך, שגם נשק אטומי אמריקני יוכנס לישראל ולא רק על אוניות מלחמה אמריקניות. הוסכם לתת שירותים לצבא האמריקני במלבי ישראל. שהפכו למעשה גם הם לבסיסים אמריקניים. כמו כן יהיו תמרימים צבאיים משותפים של חילות האוויר והים.

צריך להיות נאיבי כדי שלא לשאול, בשביל מה נותנים האמריקנים, בשביל מה נותן ממשל רייגן לישראל מענקים נדיבים כאלה, סיוע צבאי שכולו מענק, סכום עצום של מענק — מיליארד 400 מיליון דולר לשנה אחת, ונוסף על זה כמיליארד דולר סיוע כלכלי, שלמעשה גם הוא ברובו מענק. בשביל מה נותנים את זה? סתם ככה אין נותנים לשום מדינה מענקים כאלה. נותנים לנו את זה כדי שנשרת אותם. הם נותנים כסף ונשק ומאתו הם רוצים דם של חיילים. זאת האמת, צריך לקרוא לילד בשמו. וצה"ל, בהסכמים האחרונים, הופך ארצות-הברית, וכשר תותחים למטרות שלה, מטרות של אילי הנפט האמריקני שממשל רייגן מייצג.

עוד בהיותו בושינגטון אמר ראש הממשלה יצחק שמיר בפומבי — וזה פורסם בכל העולם, בעיתונות הישראלית,

כאן נשתעבד וכאן נאכד גם את יצר הקיום שלנו כאומה שחיה מעבודתה וחיה על-פי יכולתה. אם את הקריטריון הזה מאבדים, מאבדים את אחד הקריטריונים המרכזיים בקיומו של עם.

לפי דעתי, כוויכוח המדיני צריכים להיות שני קריטריונים: האחד, צריך לעמוד על האינטרסים האמיתיים של ישראל גם תוך ויכוח; והשני — יש להישאר צמודים לצורכי הביטחון שלנו ולא להשתלב במדיניות הגלובלית, לא כאמירה ולא בכוחו של צה"ל, על הקריטריון השני אין ויכוח היום, היה על זה ויכוח בעבר, לגבי מזכר ההבנה האסטרטגי. היום יש ויכוח לגבי הקריטריון הראשון — האינטרסים של ישראל.

אני מוכרח לקבוע, שהימים האחרונים מלמדים, שממדים חדשים ומדאיגים נכנסו להתמודדות כאזור, כאשר ברמה כזאת או כזאת של הכנה הנוכחית הסורית בלבנון הופכת להיות מחגרד לשינוי המצב בכוון צבאי, וישראל חוזרת ומשתעבדת אחדש למטרות הרחבות של המלחמה, שכבר למדנו שאין סיכוי לממש אותן, שהן אשליה שעולה לנו במחיר כבד. המטרות האלה הן שתיים: גירוש הסורים, וסדר חדש, או כפי שזה נקרא היום, ממשל מרכזי בלבנון. גם ראש הממשלה אמר היום בדיון, לפי מה שהצלחתי לרשום, ואולי לא כל-כך דייקתי: שיתוף האינטרסים שלנו עם ארצות-הברית קשור בתמיכה בריבונות לבנון וביציאת כל הכוחות הזרים. אני מבין מכן, והימים האחרונים מלמדים זאת, שזה הופך להיות תנאי, לא אינטרס. יש לי אינטרס שזה יקרה, אבל לפי דעתי קורים שני דברים: האחד הוא שזה הופך להיות תנאי; והשני — שאנו מוכנים לחתור חתירה פעילה תוך שימוש בכוח צבאי כדי להשיג את המטרות האלה. ולכן אנחנו דואגים ומוהרים.

אני מודה, שלפני חודש או חודשיים, גם על-פי השיחות על הקמת ממשלת ליכוד לאומי — שמעולם לא האמנתי שיכול לצאת מהן משהו — כנדיווחו לנו בנושא לבנון, אני התרשמתי ורבים התרשמו, שאין עוד ויכוח עקרוני. שיש ויכוח על קצב, שיש ויכוח איך מממשים את האינטרסים הביטחוניים. אני חושב שהוריוכוח העקרוני חוזר ומצויר-לואי של ההכנות שהיו. אני טוען שזה נכחם כבאיו מקום, אבל זה מה שאנחנו לומדים ממה שקרה בימים האחרונים.

לכן, אנחנו יכולים רק לחזור ולתבוע מהממשלה, שייאמר פה בדיוק לא רק מה הוסכם בכתב, אלא גם מה משמע מההכנות האלה, מה השינויים היום במדיניות הממשלה לגבי התנאי של יציאת הסורים מלבנון. אני שואל באופן פשוט מאוד: האם יציאת צה"ל מלבנון מותנית ביציאת הסורים, או לא? האם יציאת צה"ל מלבנון מותנית בקיומה של הממשלה מרכזית בלבנון, או כזה שיווצרו בדרום-לבנון לסידור ביטחון שהמחבלים לא יחזרו ולש? ושני הדברים האלה אינם זהים, אדוני ראש הממשלה. גם אם תחזור ותאמר פה אלף פעמים, שאין ביניהם סתירה, אני אומר לך שזה לא אותו דבר, כי אפשר להגיע לסידורי ביטחון מוגבלים בדרום-לבנון, לא בנוסח "אף קטיושה", תוך מחשבה שבלבנון הולך ונקבע חוק, חוק ההתמחה, ומה שיכולת להשיג לפני שנה — איך יכול להשיג היום. כדאי שניזכר בוויתורים על נורמליזציה, מה החמצנו מאז.

אפשר להשיג סידורי ביטחון, חלקם על-ידי חלקם, חלקם מקומיים, הם יהיו שילוב עם יוניפי"ל, עם סורים שלנו, והם יחייבו נסיגה בשלבים, אבל אני שואל פה: האם היום אתם אומרים שנסיעה או המשך הנסיגה מהאוואלי להורני תלוי או לא תלוי, מותנית או לא מותנית בשני הדברים שאמר פה ראש הממשלה, ביציאת כל הכוחות ובקיום ממשל מרכזי בלבנון? אי-אפשר שאת זה תסתיר, לא מפני

נמית כשירות ארצות-הברית, זו קריאה מצפונית: לא נמות ולא נמית כשירות ארצות-הברית. ועוד הוסיפו: "לא למלחמה נוספת: החזירו את החיילים הביתה חיים; לצאת מלבנון עכשיו".

אני קורא מעל כמת הכנסת למפלגות שאינן בממשלה ולאנשים בקואליציה, אם יש להם מצפון ואחריות לגורל ישראל: התנגדו להשתתפות באסטרטגיה הגלובלית הזאת, במלחמה נגד סוריה שיכולה להביא להתלקחות עולמית ולהמט שואה על ישראל. אנחנו וועקים כדי להציל את ישראל מהמדיניות הפנטסית הזאת, חסרת האחריות הזאת, שעלולה להמיט אסון על ישראל. צריך להיות אידיוט בשביל לחשוב שתהיה מלחמה עולמית ואנחנו נישאר מולדה, עם הכיבוש של הגדה, הרצועה ודרום-לבנון. אם תהיה התלקחות, חס וחלילה, ואם אנחנו בסיס אמריקני, זו סכנת קיום בשביל ישראל. אינני מבין גם את אלה שרק מתנגדים. לא מספיק לומר: "נגד", צריך לארגן מאבק, לא רק בכנסת אלא מחוץ לכנסת, וצריך לגייס את הציבור.

עכשיו אין אפשרות לסחוף את העם כולו בקלות כזאת לשפיכות דמים. אנשים אלה שבשלטון מוכנים, מתוך אשליה של כיבושים ומתוך שנאה עיוורת אידיאולוגית לקומוניזם, להביא לחורבן ישראל. צריך לומר להם: הרף, עיצרו לפני שתמיטו אסון על העם שלנו ועל עמים אחרים.

היו"ר מ' שחל: רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב צור, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן.

יעקב צור (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קיימת סכנה שהוויכוח האמיתי בשאלה של יחסינו עם ארצות-הברית ילך ויתעוות, כאילו הבית מחולק לשני חצאים. החצאים מתחלפים בכל פעם, תלוי בעמדת ארצות-הברית. אני חושב שאני מבטא דעה פרטית, אלא את דעתי של רוב-רובו של הבית ושל העם הזה, באומרי שאין ויכוח על החשיבות ועל משקל היחסים שלנו עם ארצות-הברית, הריבה מעבר לממשלה זו או זו או לממשל זה או זה. לא זה הזמן לעמוד על שורשי היחסים שלנו עם ארצות-הברית, על משמעות הויכוח שלנו לארצות-הברית בתחומים המדיניים והצבאיים, על הקהילה היהודית הגדולה — כחלק מהעולם המערבי, שצריך לעמוד לפעמים גם נגד תעלולים של ברית-המועצות ובריתות עם הגורמים הקיצוניים בעולם הערבי. אבל יש ויכוח, וגם אם הוא אינו חוצה את הבית בדיוק על-פי מפלגות, לדעתי אסור לטשטש אותו. הוויכוח הוא על השאלה של הגבולות, על הממדים, ואיך משיגים את האינטרסים של ישראל.

אני רוצה לומר, לא כביקורת על מה שהושג הפעם, אבל חשוב שנוזכר זאת לעצמנו: יש גם גבול לסיוע הכספי שמותר לנו לבקש. לפי דעתי, הגבול הוא הצרכים הצבאיים של ישראל; כשם שהגבול של הבקשה מהעם היהודי — מצד מדינת ישראל — הוא לקליטת עלייה ולהתיישבות ולא לרמת חיים, כך במקום עבודה. אנחנו צריכים להיות מעבודתנו. יש לנו מלא הזכות, לא כמורפיום ולא כאופיום, יש מלא הזכות לפנות לארצות-הברית. איננו פונים אליה לתת את חייליה להגנתנו, אבל יש לנו מלא הזכות לבקש סיוע צבאי לעמידתנו במורח התיכון, לקיומה של ישראל, לקיומה כמדינת היהודים וכדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון. יש לנו הזכות לתבוע מהעם היהודי, שאיננו עולה לארץ להיות שותף אתנו, כספים לקליטת העלייה, להתיישבות, למפעלים ציוניים. אוי לנו נשתמש בכספים האלה, כפי שנדמה לי שאנחנו מתחילים להתרגל לעשות, לשיפור רמת-חיינו. כאן יהפוך הדבר למסוכן.

להילחם על שגום הגליל, אך גם על שלום כל המדינה. יש קשר בין הדברים האלה.

צריך לנצל את השעה הזאת, השעה שבה ארצות-הברית רואה את הקוֹר שכן האינטרסים שלנו בלבנון לבין האינטרסים שלה, כדי לשכנע אותה, שגם בלבנון היא שגתה כאשר ניסתה להפסיק אותנו באמצע המלאכה, והנה היום היא עצמה משלמת על כך. צריך לשכנע אותה, שיש אינטרסים והיום לטווח ארוך, אינטרסים שהיא איננה תופסת אותם היום, שיהודה ושומרון יהיו חלק ממדינת ישראל, שההתנחלויות לא רק שאינן מכשול לשלום אלא בדיוק להיפך. כל מי שרוצה להכשיל את ההתנחלויות — מקדם מלחמה, כלומר מקדם מדינה פלשתינאית, שהיא גורם של מלחמה. צריך לשכנע אותה, ככך היום, וכינתננו, ויש לומר להם לא רק שלא נוח מהסכמי קמפ-דייוויד, אלא לומר להם שהם יזוהו וידרו מתוכננת רייגן. בהחלט, יש לנצל את שעת הרצון, כי היא אמיתית.

אני רואה פה חיוכים — תמיד, בכל נושא, היא מזכירה את יהודה ושומרון. האם אתם חושבים שאין קשר בין כל הבעיות שלנו — גם הכלכליות, גם החברתיות — לבין הנושא הפלשתינאי, שקשור ביהודה ושומרון? האם אפשר לפתור בעיות בלי לגעת בשורש? כל נושא בלבנון איננו קשור בזה? והאם סוריה איננה מתעניינת כמה שהיא קודרת "דרום סוריה"? נכון, זה איננו רק יהודה ושומרון; זה גם ח'לאביכ וגם פתח-תקוה, זה נכון.

לכן, זו שעת הכושר ושעת הרצון, ולא רק בגלל הבחירות בארצות-הברית. את זה עדיין צריך לעשות. זה לא נגמר בביקור; זה התחיל בו. טוב שהוא צר אווירה של הידברות. קודם כול, צריכה להיות אווירה של הידברות, אבל חשובים גם הדברים שנאמרים אחר כך.

גם היה צריך להתחיל לקדם נושא שהזכרתי בעבר בהקשר אחר. היה צריך לא רק לומר, שההתנחלויות ביהודה ושומרון הן מקדם של שלום באזור, אלא היה צריך להפנות את תשומת לבם של ארצות-הברית, שעברה טיפוס מוח בלתי פוסקת במשך כל השנים בלי שמישהו עשה ניסיון לעצור אותה, שהפתרון מוכרח להיות ביהודה ושומרון, אם בכל יהודה ושומרון או בחלקים מיהודה ושומרון. צריך להפנות את תשומת לבם של ארצות-הברית ושל העולם בכלל לכך, שיש לנו על מה לדבר עם ירדן. שמחתי לשמוע את ראש הממשלה שאמר בריאיון ל"קול ישראל", לפני שהוא נסע — כאשר נשאל על מה יש לנו לדבר עם ירדן — שאנחנו יכולים לדבר עם ירדן על שלום. באמת, זה מה שיש לנו לדבר עליו. אנחנו יכולים להבטיח לה את זה, בתנאי שלא תיווה ולא תשתתף במלחמה נגד מדינת ישראל. אבל, זה צריך להיות מלווה באזהרה, בהתנעה — אני יודעת שזה נשמע היום, בחדר הזה ובחדרים רבים, כדבר שהוא מעולם אחר. אבל הרבה דברים נשמעו בבית הזה כדברים מעולם אחר, גם בנושא ההתנחלויות עצמן — אנחנו זוכרים איך כולם דיברו פה על התנחלויות דמה והתנחלויות של לינת לילה. היום הם שמטרים אותם הוא, שו איננה רק לינת לילה, שכבר יש קטגוריות, מפעלים, בתים, מה שאני הולכת לומר יהיה בעוד כמה זמן דבר שייאמר לא רק מפי, או מפי אנשים החושבים כמוני: אם ירדן תשתתף במלחמה — — —

שולמית אלוני (המעריך):

דב שילנסקי (הליכוד):

שולמית אלוני הופיעה אתי יחד בריאיון ברדיו, וביתר קידמו מכירות של בתים ב"נופים", בשומרון.

הממשלה שלכם ולא מפני העם הזה. אנחנו חייבים לדעת את האמת, כי זה יוליד אותנו להסתכנות עמוקה יותר בלבנון, כי זה יכול לגלגל אותנו למלחמה נוראה שאיש אינו זקוק לה.

לכן אין לנו דרך, ואני משוכנע שאנחנו משרתים בזה גם את האמריקנים, אם נאמר שאין אפשרות להתנות את הסידורים בלבנון ביציאת הסורים משם. נוכחותם היא עובדה, גם אם אין היא ערמה. הם החזיקו מאז שאנחנו רצינו להשיג מטרות רחבות. יכול להיות שמייד לאחר המלחמה אפשר היה להשיג יותר בנושא הזה, אבל מאז שיקמה סוריה את כוחה, אנחנו לא נצא לשם כך למלחמה. על השאלה הזאת אתם חייבים תשובה. אי-אפשר להסתיר את זה ואי-אפשר לקפל את זה במלים, כי זהו גורלו של העם הזה.

אנחנו חושבים שאין דרך, אפילו בתיאום עם האמריקנים, לחזור למטרות היסוד. לומר האם הסתכנו או לא הסתכנו — את זה נשאיר למאבק הבחירות. צריך להבטיח את דרום-לבנון, שלא יזוהו להיות בסים למחבלים, ונבטיח את זה בכוחות הקיימים, בלא אשליות, בצורה מפוכחת, בידיעה שאין ביטחונות מלאים; לא בכריזה אבל גם לא בהתניה לא בנסיגת הסורים ולא בקיום ממשל מרכזי בלבנון.

היורר מ' שחל:

תודה. רשות הדיובר לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת מיכאל חריש.

גאולה כהן (התתחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לפתוח בברכה לראש הממשלה ולשר הביטחון על סך כל הרשמים שיש לנו, לפחות לי, מהביקור בארצות-הברית. אבל בעיקר אני יכולה לחסוך את ברכתי על הדרך שבה התייחסת אתה, אדוני ראש הממשלה, אל מה שעשייתם שם — כפרופיל נמוך, בלי מלים גבוהות על כשורות ועל מסרים, כי באמת כל הדברים האלה עדיין צריכים לעמוד במבחן הביצוע, זה כשלעצמו כבר היה הישג.

אדוני היושב-ראש, יש אצלנו כאלה, שבשכילים כל שעה היא שעת כושר כדי לזוהר על יהודה ושומרון, מה שהם קוראים במלים אחרות: כדי לנהל שיחות על שלום עם הפלשתינאים. כאשר ערפאת, בשעה שאש"ף היה כשיא פעילותו שלו, הופיע באו"ם עם אקדח שלוף או לא שלוף — על כל פנים, עם אקדח — וכל בירות העולם ראו בו אורח רצוי, אצלנו מייד נשמעו כל הקולות, כל הפחדים, שהנה עכשיו אנחנו צריכים לנסות להגיע לשליוחה, למשא ומתן עם ירדן או עם גורמים אחרים, לא עם אש"ף, כדי לפתור את הבעיה הפלשתינאית. היום, כאשר אש"ף הוא כשפל הפעילות הפוליטית שלו והפרופיל הפוליטי שלו, שוב — זו שעת הכושר לדבר על פתרון הבעיה הפלשתינאית. כל שעה היא טובה.

אני חושבת, אדוני ראש הממשלה, שהיום אכן יש שעת כושר, שעה טובה, השעה הזאת מתייחסת אל הנושא של יהודה ושומרון, ושעת הרצון שקיימת בינינו לבין ארצות-הברית — יתייחור הוא דבר חשוב בפוליטיקה — תתאים לרצוננו האמיתי, אם נצל אותה כדי לשכנע היום את ארצות-הברית, ששיתוף האינטרסים הקיים היום בנושא לבנון איננו רק בנושא לבנון אלא גם בנושא יהודה ושומרון. לנושא לבנון יש נגיעה וקשר לנושא יהודה ושומרון, כך הוא נולד. האם יצאנו ללבנון רק משום שאש"ף התכוון לקריית-שמונה, או משום שהוא התכוון גם לקריית-ארבע ולקריית-אחא? נכון, עניינה אותו קריית-שמונה — אבל גם קריית-ארבע וגם קריית-אחא. לכן הוא הקים שם את מדינת אש"ף. לכן יצאנו להילחם. נכון, יצאנו

קל, אבל זו המגמה, זאת היא הדרך. לטווח ארוך זאת היא הדרך היחידה למי שאינו רוצה להוציא משם את הערכים — ואני אינני רוצה — ולמי שאינו רוצה להוציא משם את היהודים — ואני אינני רוצה. רק מי שרוצה להכניס לשם יהודים, לגביו זו הדרך היחידה — — —

יעקב גיל (המערך):
ולתת להם 30 מושבים בבית הזה.

גאולה כהן (התחיה):
למי?

יעקב גיל (המערך):
לערכים.

גאולה כהן (התחיה):
אחא אל תפתח אותי עם הדמוגרפיה. תלמד מראש הממשלה דוד בן-גוריון, שהכריז על הקמת מדינת ישראל, כשהיו 43% ערבים במדינה, עם גבולות מגוחכים, והוא לא פחד. תלמד ממנו.

יעקב גיל (המערך):
אז באה העלייה. איפה העלייה היום?

גאולה כהן (התחיה):
אז עדיין לא באה העלייה. הוא האמין שתבוא עלייה, והוא עשה הכול כדי שתבוא עלייה. אילו היית משקיע טיפת אנרגיה לא במחשבה מה לעשות עם מיליון ערבים, אלא איך להביא מיליון יהודים, לא היית לך בעיה דמוגרפית.

יעקב גיל (המערך):
זה לא אנושי לחשוב עליהם? הם מיליון "דרורגליים"?

גאולה כהן (התחיה):
סלח לי. תשמע אותי, עכשיו אני כאן ואתה שם.

ראו איך עבירה גוררת עבירה. האני-לא-מאמין בהתיישבות מביא לאני-לא-מאמין בעלייה, כי אם אתם רואים את העלייה היום כדבר סטטי, ואומרים: אין עלייה, אין עלייה, ולא מאמינים שתהיה עלייה, ובגלל זה מוכנים לוותר על חלקים מהיהודה ומשומרון; הרי זו הצהרת אי-אמון בעלייה, וחלקי לא יכול להיות עם מי שחושבים כך.

היורד מ' שחל:
רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל חריש, ואחריו — לחבר הכנסת בן-ציון רובין.

מיכאל חריש (המערך):
כבוד היושב-ראש, אני מצטער על שחברת הכנסת גאולה כהן עזבה אתנו. כי אני מאוד אוהב לשמוע את הלהט שבדבריה. הוא מזכיר לי את לקחי ימית. מדברים בלהט גדול, עולים על בריקות, יושבים על בניינים, וכאשר מורידים את היישובים וחורשים אותם, עוברים לסדר-היום ומצטרפים לממשלה שהורידה את היישובים וחרשה אותם.

שולמית אלוני (המערך):

מיכאל חריש (המערך):
נכון. את הרבנים האלה אעביר לחברת הכנסת גאולה כהן במישרין.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שההתנאים בארצות-הברית לגבי מדינת ישראל היום הם נוחים וחמים ביותר, ויש לברך על כך. משום שהידידות של ארצות-הברית והיחס החיובי שלה כלפי מדינת ישראל הם נכס כמצב שמדינת ישראל נמצאת בו באזור המזרח התיכון.

גאולה כהן (התחיה):
אל תעשה לה פרוכוציות. שמעתי שזו הרגיו אותה מאוד. אדוני ראש הממשלה, צריך לטפסף לעולב לאט לאט — ואחרי הטיפות, בזרמים רציניים קצת יותר — שאם ירדן תיוס נגדנו מלחמה, או תשתתף במלחמה נגדנו, וצה"ל יהרוף את ירדן אל מעבר לנהר, במלחמת מגן אנחנו נהרוף אותם —

יעקב גיל (המערך):
מה זה "יהדוף"? נבוא במקומם. מה עם "שתי גדות לירדן זו שלנו זו גם כן"?

גאולה כהן (התחיה):
בינתיים, הייתם בעד גבולות 1947 והגעתם לגבולות 1967. הייתם מוכנים לחתום על שלום ב-1967, והגעתם עד הירדן.

יעקב גיל (המערך):
רפול כבר מתחרה בך.

גאולה כהן (התחיה):
כבר אמרתי שהוא המשיך המערך להיות בשלטון. כבר מזמן היינו כרבת-עמון.

יעקב גיל (המערך):
אינך הקיצונית ביותר במדינת ישראל.

שלמה הלל (המערך):
לוא היה המערך בשלטון, לא היינו מחזירים את ימית.

גאולה כהן (התחיה):
את זה שמעתי. אולי גם עם זה אני מסכימה. אבל בטוח, שבלי לרצות להגיע לירדן הגעתם לשם. הייתם מגיעים גם רחוק יותר. אני רוצה לומר היום, שצריך להזהיר את ירדן, בנושא זה, שבמקרה כזה לא נגיע לשם כזרים, לא נגיע לשם כאל מקום זה. זה צריך להיאמר היום. לפי דעתי, ההרתעה הוואת מקרמת את השלום באזור יותר מכל הרתעה אחרת. מכל כוח, מכל מטוס ומכל טנק, צריך לטפסף את זה לאט לאט, להם ולאחרים. את זה הם יבינו טוב הרבה יותר מכל דבר אחר. את זה הם יבינו טוב הרבה יותר משיבינו את תוכנית אלון, כי זה ראי. תוכנית אלון לא הוכחה כריאלית, גם היום עדיין לא מחכה שם בתור מי שמסכים לתוכנית אלון, זאת אומרת מי שיסכים לעשות אתנו שלום בלי ירושלים, בלי גוש-עציון ובלי קריית-ארבע, שבשעתו גם נכנסה לתוכנית אלון, וכל מיני חלקים אחרים של יהודה ושומרון. אני רואה את האיש שיעשה שלום לפי תוכנית זו. אנחנו רוצים שלום תמיד, שלום מלווה באותה אוהרה.

משפט אחרון — אני רוצה לומר לאדוני ראש הממשלה, בקשר למה שקורה היום בשטחים: לחוקק חוקים חדשים בנוראי אין צורך, אבל יש צורך, כמובן, ליישם את החוקים הקיימים, שיש בהם הרתעה. אבל אנחנו נרתעים מלהרתיע. זאת הבעיה שלנו. אם לא נירחם מלהרתיע, על-פי חוק, על-פי דין, אז, לפי דעתי, השלכת האבנים אולי לא תיפסק לגמרי, לחלוטין.

יש אבן אחת שנוקדת כל הזמן על מדינת ישראל כמדינה. אבל וריקת האבנים תפחת, ומאחר שאני רוצה בהחלט לקדם את השלום במזרח התיכון, אני אומרת שהדרך היחידה לקדם את השלום ביהודה ובשומרון היא לקיים יישובים בתוך הערים, לא מחוץ לערים — בתוך שכם, בתוך חברון, בתוך רמאללה. חבל שלא עשינו כך בצנרת. כי אז לא היית לנו הבעיה של נצרת-עליית, שהיא כישלון מוחלט, ומוכרחה הייתה להיות כישלון. למה שלא נוכל לשבת אתם בתוך הערים? הם אינם יושבים אתנו בתוך הערים שלנו? לטווח קצר זה לא פשוט, לא

לוחצת, אפילו בצורה לא נעימה, פוגעת ונדרמה לי שראש הממשלה, בתפקידו או כשר חוץ, באחת ההזדמנויות בביקורו בוושינגטון, הרנסה בצורה ישירה ואישית בלחץ זה, שהיו בו אלמנטים של ייצוגי קצינו מעמדה תומכת לעמדה מתנגדת. לאחר מכן בא הפך נוסף: משלב של לחץ לנסיגה ישראלית מלבנון, הגיע, באופן שהיה מוסתר במשך הרבה זמן, לפחות מהציבור האמריקני, לחץ להישאר בשוף, כאשר ישראל התחילה לחשוב במונחים רציוניים יותר שהיא מעוניינת לסגת מהשוף. במקרה הייתי עד באופן אישי, בחיות בארצות-הברית, לכך שפה כבר היינו עדים ללחץ אמריקני להישאר בשוף, ובקונגרס ובין ידידי ישראל ואפילו ב"לוחי" היהודי בקונגרס עוד היו תחת הרושם שארצות-הברית לוחצת לצאת מלבנון, והותפצו כאשר אמרתי להם שכל המדיניות האמריקנית השתנתה מן הקצה אל הקצה ויש לחץ אמריקני להישאר בשוף.

אני מזכיר את המהפכים האלה משום שבכל השנים של היחסים עם ארצות-הברית התקופות הטובות היו קצרות יחסית, ובעקבותיהן באו תקופות קשות למדי, ובהן היה צורך בעמידה קשה למדי מול ארצות-הברית.

אבל יש נקודה שלישית, ואני חושב שעלינו לעמוד על המשמר לגביה: שנת בחירות היא שנת בחירות, היא תקופה קצרה מאוד, שנה. לאחר הבחירות, בעיקר אם הנשיא הנוכחי ריגן ייבחר לקדנציה שנייה ואחרונה שלו, המצב יכול להשתנות. אם אז תהיה העמדה האמריקנית שונה מהעמדה הנוכחית, הדבר יביא לידי כך שהלחץ האמריקני כלפי ישראל יכול להיות בוטה הרבה יותר מבתקופה של שנת בחירות, כפי שהמשל הזה יודע להיות בוטה.

למה זה רלבנטי? זה רלבנטי לגבי עובדה אחת. אין לי ספק שיציאת ישראל מלבנון, בכל זמן שזה יקרה, תעמוד בעימות עם האינטרס האמריקני. כי אינני רואה מצב, שהמשל בלבנון ישלט על לבנון, שהתנאים יהיו כאלה שגם אנחנו וגם ארצות-הברית נוכל לצאת משם. אני מעריך שהמצב שנעמוד בו, כאשר תהיה הכרעה כזאת, יהיה שאנחנו נרצה לצמצם את מעורבותנו האמריקנית יצטרכו לקחת אחריות על אותו חלק שאנחנו נהיה אחראים לו, והם ילחצו כדי שאנחנו נמשיך באחריותנו.

לכן אני רואה מצב של נסיגה מלבנון כמצב שיבוא בתקופה של ריכוז ושל עימות עם המשל האמריקני. בשנת בחירות עימות כזה ימותן על-ידי האינטרסים הפנימיים של נשיא ארצות-הברית. תהיה הסתגלות למצב האמריקני הפנימי, אם העימות הזה יבוא בתקופה שלאחר הבחירות, הוא יהיה קשה הרבה יותר, פשוט בגלל האופי של המשל הנוכחי. הוא יהיה קשות, הוא יהיה לוחץ.

לכן, אם אנחנו רוצים להגיע למצב שנצא מלבנון, אני מציע שנגיע למצב שנצא מלבנון בתקופה שלפני הבחירות לנשיאות, ואם יהיה צורך בריכוז עם המשל האמריקני, למרות "ירח הדבש", נעשה את זה לפני הבחירות לנשיאות. כי אם נצטרך לעשות זאת לאחר הבחירות לנשיאות, המהיר שמדינת ישראל תצטרך לשלם יהיה קשה הרבה יותר מן החריש לפני הבחירות.

לסיים, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחזור שוב על מה שאמרתי בתחילת דברי. צריך לנסות לנצל, כמיטב יכולתנו, למען האינטרסים של מדינת ישראל, את העובדה שארצות-הברית מעוניינת היום בשיתוף פעולה אתנו. היום עלינו לעמוד על המשמר כדי שנודע מה המחיר שאנחנו עלולים לשלם בעוד חודש, בעוד חודשים, בעוד שנה, באינטרסים של מדינת ישראל. ולעיתים הם עומדים בסתירה לאינטרס האמריקני. כי מה שאצלנו נחשב לאינטרס אסטרטגי, במונחים אמריקניים

הרקע לכך — וצריך להיות קריירות לגבי העניין הזה — הוא בשני גורמים: ארצות-הברית הסתכנה בלבנון, וכתוצאה מהסתכנות זו היא הגיעה כרגע למסקנה, לאחר גלגולים מסוימים של המדיניות שלה, שהיא יכולה ליהנות, מבחינת האינטרסים שלה, מיתר שיתוף עם מדינת ישראל. יש גורם שני, וגם ממנו איננו צריכים להתעלם — השנה היא שנת בחירות לנשיאות ולקונגרס בארצות-הברית, ולמשל האמריקני יש כללי משחק מסוימים בשנת בחירות משך כל השנים, ואין ספק שטוב תעשה מדינת ישראל, ממשלת ישראל, אם תנצל את התנאים הנוחים למדינת ישראל כמיטב היכולת למען מדינת ישראל.

ואולם, גם בשעה שיש נחת מהעמדה האמריקנית הנוחה, יש לעמוד על המשמר. ויש לעמוד על המשמר בכמה וכמה מישורים, על-פי ניסיון העבר הרחוק יותר והקרב יותר לגבי התהפוכות של המדיניות האמריקנית. קודם כל יש לעמוד על המשמר לגבי האינטרס הישראלי בלבנון. האינטרס הישראלי בלבנון הוא אינטרס של שמירה על ביטחונם של יישובי הצפון ויציאה מהירה ככל האפשר מהבין הלבנוני. אמר ראש הממשלה, מר יצחק שמיר, שהאינטרסים של ארצות-הברית וישראל בלבנון זהים. באופן כללי נדמה לי שהדבר נכון. אני מקבל שבאופן כללי יש כמה קווי אינטרסים משותפים. אבל האינטרס האמריקני, במובן הפרקטי המיידי של המלה, דומה לאינטרס הישראלי במובן אחד והוא, שגם האמריקנים מרגישים שהם נכנסו לבין הלבנוני, והם רוצים לצמצם את מעורבותם בלבנון. מבחינה מעשית הבעיה שאנו נתונים בה היא, שמדי פעם צמצום המעורבות האמריקנית בלבנון פירושו מבחינתנו אי-צמצום המעורבות הישראלית, ועוד אעמוד על כך בכמה מלים בהמשך דברי.

נקודה שנייה, שלגביה אנו מוכרחים לעמוד על המשמר — היעדים של המדיניות האמריקנית בלבנון ובאזור בטוח שמעבר לשנת בחירות בארצות-הברית. ארצות-הברית מעוניינת בהגברת השפעתה בסוריה, והלחץ על סוריה בא בעקבות ניסיונות אמריקניים שנכשלו למשוך את סוריה להידברות עם ארצות-הברית. בעקבות מלחמת "שלוש הגלילות", חוץ מצמצום ההשפעה הסובייטית בה, סוריה לא נענתה לפיתויים וללחצים ואף הגבירה את בריתה עם ברית-המועצות ואת המעורבות הסובייטית בתוכה ובלבנון, למורת רוחם של האמריקנים ובניגוד לרצונם ולשאפתם.

לפי רדתי, עלינו להיות ערים לכך, שברגע שייווצרו התנאים להידברות סורית-אמריקנית, אם בגלל חוסר יכולת התפקוד של הנשיא אסד בשל מחלתו, או אם ירצה השם מעבר לזה, או משום שהלחץ האמריקני הצבאי יישא פרי — דבר שיש לי ספקות אם הוא כשלעצמו יכול להביא לכך — אבל אם זה יביא לכך שהסורים יחליטו שכדי להם להיכנס להידברות עם ארצות-הברית, הרי ברור שארצות-הברית תנצל את ההזדמנות להידברות כזאת, ושוב נעמד בפני אותן תופעות שהתנסו בהן בזמן המלחמה בלבנון, של התעלמות מ ישראל במקרה הטוב, של לחץ על ישראל במקרה הגרוע יותר, ושל פעולה עם הלבנונים ועם גורמים אחרים בניגוד לעמדות של ישראל או לפעמים אפילו בניגוד לאינטרסים של ישראל כפי שיוצגו על-ידי ממשלת ישראל.

אני רוצה להזכיר לראש הממשלה ולעצמנו התפתחות שהיינו עדים לה בתקופות השונות של המלחמה בלבנון. היה השלב הראשון, שבו ארצות-הברית בעצם עודדה בסדרה של הצהרות ועמדות מדיניות את הפעולה של ישראל בלבנון. אין צל של ספק, שלא היה אפשר לקרוא את העמדה האמריקנית באותו שלב מוקדם של המלחמה אתה מאשר עידוד של המשך המלחמה. לאחר מכן בה השינוי לעמדה אמריקנית

לחשוב. שהנוצרים יוכלו להיות מעוניינים בהסדר מיוחד אתנו. נכון, הם רצו: אבל הם אינם יכולים, מפני שהנוצרים בלבנון קשורים בטבורם לעולם הערבי — כלכלית, חברתית, תרבותית, ויותר מזה, מפני מוראה של סוריה, בגלל השכנות עם סוריה. ולכן, הניסיונות להגיע באמצעות מבצע "שלום הגליל" להסדרים מרקיעים שחקים, ליעדים מדיניים מרקיעים שחקים, היו מלכתחילה ניסיונות כושלים, אשר החטיאו מלכתחילה את המטרה.

לאדוני ראש הממשלה אומר: כאשר דוד בן-גוריון, זיכרונו לברכה, נקלע לפתע פתאום במבצע "קרש" לסחרור גבהים, הוא הכריז על מלכות שלמה — — —

שולמית אלתי (המערך):
הבית השלישי.

אמנון לין (המערך):
על הבית השלישי, ואולי תקופה מסוימת הוא האמין שהוא מבשר את בשורת מלכות שלמה. אבל כשהגיע הרגע שדוד בן-גוריון הגיע למסקנה שהוא טעה, הוא העיז לומר לעם: טעיתי ואפילו הטעיתי את העם. הוא קרא לשיבת המסודות של מפלגתו — והייתי נוכח אז כישיבת מרכז מפא"י — והודה בכשאי.

אהרן הראל (המערך):
הוא דיבר אל העם.

אמנון לין (המערך):
לאחר מכן הוא הפיע כנאום לעם ואמר: שגיתי, טעיתי, אין לנו דרך אחרת אלא לסגת. זו גרולה של מנהיג.

חברי הכנסת, שמחתי לשמוע בדבריו של חבר הכנסת אבא אבן, שהוא מכרך על ההישגים הכלכליים שהושגו בשליחותם של ראש הממשלה ושר הביטחון, עם כל הצוות שלהם, בארצות-הברית. שמחתי מאוד לשמוע, שחבר הכנסת אבא אבן אמר בשם מפלגת העבודה, שהוא מכרך על ההישגים הצבאיים שהושגו. כל מה שדיבר אחר כך ברדיו שלא לפי הדברים האלה, לא ביטא את מלגות העבודה. אני זאת, צריך להאזין בדיוק למה שאמר חבר הכנסת אבא אבן בהמשך נאומי.

רני מילוא (הליכוד):
החלק הראשון היה טוב.

אמנון לין (המערך):
אני אומר לך, אדוני ראש הממשלה, כאדם שנאם בכל הזדמנות בפני ציבור וחייב את מבצע "שלום הגליל" ומצביע עד היום — כמו מעל הבמה הזאת — על ההישגים של המבצע: אני חרד שאנחנו נקלעים למצב שקשה אפילו לתאר כרגע איך נצא ממנו. אף שאני חבר ועדת החקירה והביטחון — לא אומר מה שמענו ומה לא שמענו — אני מדבר מתוך ההערכות שלי, מניחושים: אני חרד שנוצרה כאן זהות אינטרסים בין הממשל האמריקני, שראשית — בשלב זה אינו יכול להרשות לעצמו שעה"ל ייסוג מלבנון כל זמן שהמרינס שקועים שם; שנית — הוא איננו יודע איך לצאת בלי אוברן פרסטייה לפני שהוא יחזיר את הריבונות הבלעדית העצמאית של לבנון על לבנון כולה, דבר שלא יכול להיות מושג בלא סוריה, ואנחנו נהיה הגורם שבעצם צריך לעשות את המעשה הזה, כי בלעדיו זה לא ילך, בלי העורך שלנו הם אינם יכולים לעשות זאת, ואני אומר זאת בכל הכנות. האם יעלה על הדעת של קצין מבצעים נכון שכמה אווירונים שנמצאים באוויר האמריקנית ימראו לשמים, יענישו את סוריה ובה יכניעו אותה? ראשית, חיל האוויר הסורי — אני יודע מה יש שם, חתות או יותר — יוכל להתמודד עם חיל האוויר האמריקני שנמצא על האוויר, הוא יוכל לגרום לו כושה נוראה, וזו יכולה

הוא כסך הכול אינטרס טקטי באזור שלנו, ובמובן הגלובלי שלהם, לעמים האינטרס שלהם סותר את האינטרס שלנו.

היורד מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת חריש. רשות הדיבור לחבר הכנסת בן-ציון רובין. חבר הכנסת רובין איננו באלום, אני מוחק אותו מרשימת הדוברים. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, ננסת נכבדה, כידוע — ואיני צריך בכל פעם שאנחנו מדברים על נושא זה לחזור על כך — הייתי — ועודני — בין אלה אשר חייבו ומחייבים את מבצע "שלום הגליל". אני חושב שמבצע "שלום הגליל" המקורי השיג הישג שכל אזרח ישראלי, כל יהודי בגליל, אסיר תודה למחנכיו ולמבצעי, ומרגיש שהמבצע הזה היה נחוץ וצודק. אין צורך שאדבר על זה היום, אומר רק משפט אחד: אנחנו שחררנו את יישובי הגליל ממצב של בני ערובה, הנתונים הלכה למעשה בידי של אש"ף, על כל מנהיגיו, ולרצונו ולהחלטתו. זה כשלעצמו הישג גדול מאוד.

השאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו תמיד כשאנחנו מדברים על המלחמה הזאת ועל המהלכים המדיניים הקשורים בה היא, האם לאורך ימים מדינת ישראל היתה יכולה להרשות לעצמה מין סלקטיביות כזאת, של ציונים שיתיו למעלה, כרחוב דיונון וברחוב הרצל תל-אביב וכירושלים, בחיי עינונים, ואילו חלק מאזרחי המדינה יחיו בציונות של מטה, במקלט, יום יום ושעה שעה, חיים שהפכו לגיהנום.

ולכן, אם שואלים אותי, למבצע "שלום הגליל" היו שני הישגים חשובים מאוד: האחד — שחררנו את הגליל שהיה בן ערובה בידי ארגוני החבלה; והשני — חיסלנו את החששות הלוגיסטית הצבאית של ארגוני החבלה בדרום לבנון. ומי שמדבר על מלחמת "שלום הגליל" ואינו מזכיר או מציין את שני ההישגים האלה, חוטא חטא גדול לנושא שהוא עוסק בו.

אבל היו גם שגיאות, והשגיאות האלה נובעות מקונצפציה מוטעית. הקונצפציה המוטעית היתה ועודנה, שניתן להקים בכוח צבא-הגנה לישראל וכסיוע אמריקני, משטר מרוני של ג'מאיל בלבנון, ולהשליט את הריבונות הלבנונית העצמאית על פני לבנון כולה, דבר שבנסיונות הקיימות כמזרח התיכון הוא בלתי אפשרי ולא היה אפשרי מלכתחילה.

אומר יותר מזה — ואני שמח שאדוני ראש הממשלה נמצא כאן: גם לי היו ימים שהאמנתי בכך, אבל לאחר שנפגשתי ושוחחתי עם אנשים רבים מחוגים שונים, הגעתי למסקנה — ואני חושב שאחם הייתם צריכים להגיע זה כבר למסקנה זו — שכל מאמץ להגיע ללבנון העצמאית, הריבונות, הבלתי תלויה בסוריה או בעולם הערבי, הוא מאמץ שווא. יש רק אפשרות אחת להסדר של קבע בלבנון: הסדר שיקבל את ברכתה של סוריה. כל הסדר שיושג על-ידי הכוחות הישראליים או כסיועם או על-ידי סיוע של כוחות צרפתיים ואמריקניים או על-ידי כל גורם זה כזאור זה של העולם, אם הוא לא יקבל את ברכתה של סוריה — הסדר לא יחזיק מעמד לאורך ימים.

אומר יותר מזה: גם אם כתוצאה ממהלכים צבאיים שלנו, עם האמריקנים, נניח, הסורים ייסוגו מלבנון — הסורים עדיין נמצאים בתוך לבנון, כי הם אינם צריכים להיות עם צבאם בלבנון כדי לקבוע את תעשה ממשלת לבנון. סוריה נמצאת בכל בית בלבנון — גם אם הצבא הסורי נמצא בדמשק או בבקעה — בגלל ההרכב המיוחד של האוכלוסייה בלבנון: השעית, המוסלמית, הסונית, הדרוזית, המרונית והנוצרית.

אומר לכל חברי הבית הזה, כי בעבר היתה זו אשליה

הנוקשות שלנו וחוסר היכולת שלנו לתת דחיפה ותאוצה לרעיון לטיפול בנושא הזה מחיה ומחדשת את הרעיון הפלשתינאי המדיני, שהוא האויב הגדול ביותר של מדינת ישראל. תורה רבה.

היורר מ' שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת שלמה הלל.

אמנון רובינשטיין (שנינו — מפלגת המרכז):

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית כרצוני לברך את ראש הממשלה עם שובו מארצות-הברית. אני מקווה שביקורו שם הוא אות לחיזוק היחסים, הקשרים והידידות גם עם העם האמריקני וגם עם ממשלתו. אין צורך לומר, שרוב חלקי הבית רואים בכרית הבלתי כתובה עם ארצות-הברית משענת איתנה למדינת ישראל, משענת שליוותה אותנו מאז הקמת המדינה — ועוד לפני קום המדינה — ועד ימים אלה.

עם זאת, נדמה לי שכהזדמנות זאת ראוי למפות את היחסים הרצויים עם ארצות-הברית, שכן בימים אלה יש חשש שהעדר מיפוי כזה עלול להתפרש שלא בדרך הנכונה, ועלול להיות מכשול לישראל.

לפי דעתי, מערכת היחסים בינינו לבין הממשל האמריקני — ואינני מדבר כאן על הידידות עם הדמוקרטיה האמריקנית הגדולה ועם העם האמריקני, אלא על מערכת היחסים עם הממשל האמריקני ועם נשיא ארצות-הברית — חייבת להיות משתתת על שלושה יסודות. יסוד אחד הוא הסיוע הצבאי לישראל. ישראל איננה יכולה לעמוד לבדה במערכה שהיא ניצבת בה, פשוט מאוד משום שבמערכה זאת אין הכוחות שקולים. ישראל אינה עומדת במלחמה עם מדינה שכנה או עם מדינות שכנות, אלא במלחמה עם חלק גדול מאוד מהעולם הערבי והמוסלמי. שנתמך חמיכה איתנה, חזקה וחסרת גבולות על-ידי העוצמה של הגוש הסובייטי. וישראל רשאית לתבוע, בהיותה חלק מהעולם הדמוקרטי, שהמערכה ובראשו ארצות-הברית יעניק לה את הסיוע הזה. היא אינה עומדת כאן יחידה במאבק לוקלי, מקומי, אלא היא ניצבת במאבק שבו הכוחות אינם שקולים, והיא לכן חייבת אינה יכולה לשאת כמעמסה הכיטחנות.

היסוד השני הוא הסיוע המדיני לישראל. סיוע זה חשוב לישראל לא רק משום שאין לנו ירידים רבים ומשום שקשה לעמוד בודדים בורה שבה רבים האויבים והמשטנים, אלא הוא חשוב כדי ליצור סביב קיומה של ישראל קו מדיני אדום האומר: עד כאן ולא עוד.

כשם שכאירופה קיים קו אדום כזה, שפירושו מעורבות אמריקנית בהגנה על חירותה של אירופה המערבית, כך, לדעתי, רצוי היה שהקו האדום הזה סביב ישראל ילך ויתעצם, ויבחר ויתחזק. ואחת הסיבות, אדוני הושב-ראש, שבגללה אני חולק על מדיניות הממשלה, היא שאני חושש שבמדיניותה ובהשקפת העולם שלה היא מרחיקה את היום שבו מחויבות כזאת תינתן לישראל.

ההנחה השלישית, שבו יחסי ישראל-ארצות-הברית חשובים במישור הממשלתי, הוא הנושא הכלכלי, ובמפורש לא הנושא של סיוע כלכלי-ממשלתי. כפי שהוא נעשה עד כה, אני מתכן בכך שכמה חברי הכנסת מהליכוד יאשימו אותי בחוסר פטריוטיות, אבל נדמה לי, שסיוע אמריקני ממשלתי, שתכליתו העלאת רמת הצריכה בישראל, רמת הצריכה של הפרט או של הממשלה, הוא סיוע מזיק, הוא סיוע מסמם, הוא סיוע מחליש, הוא סיוע שאינו נותן לשרירי הגוף שלנו להתפתח. ונרמזה לי, שהתביעות הכלכליות שלנו מארצות-הברית צריכות להיות אך

להיות קטסטרופה. אבל גם האמריקנים יודעים זאת, ולכן הם יזרקו לנו, בצדק, אולי הם גם מצפים לסיוע שלנו, כי בלעדינו הם לא יעזו לעשות את הצעדים שהם רוצים לעשות. אבל יותר מזה: נניח שחל האוריר הסדר נפגע פגיעה קשה מאוד על-ידי מכה אמריקנית-ישראלית. האם בזה הכנענו את סוריה? בלא צבא שיכנס לסוריה, לעומקה של סוריה, ויכה את הצבא הסורי, אי-אפשר להכות את סוריה ולהכניע אותה. איזה צבא יעשה את זה? אלפיים, חמשת-אלפים נחתים אמריקנים?

שלמה הלל (המערך):

ומה עם האיטלקים?

אמנון לין (המערך):

ומאה חיילים אנגלים.

רוני מילוא (הליכוד):

העירקים יעשו.

אמנון לין (המערך):

לכן אני רוצה לומר לכם: כל אדם חרד. ואדוני ראש הממשלה, אני יודע, אני אומר מרחשי לבי דברים שכל אדם שני בישראל חושב: אני חרד שמא הצבא אשר אנחנו מדברים עליו לא יהיה אמריקני אלא, חס וחלילה, צבא ישראלי, כי אין שם צבא אמריקני, הוא אינו נמצא שם, אין מי שיעשה את העבודה הזאת. אני אומר לכם דבר שאולי תתפלאו לשמוע: אילו ידעתי, הופותחתי, 100,000 מרינס תמרקים נמצאים בלבנון ויוצאים למכצע כדי להעניש את סוריה, והם נמצאים בסכנה, כי הם אינם יודעים להילחם, ואנחנו צריכים לבוא להציל את המרינס האמריקנים, הייתי עומד כאן על הכמה הזאת ואומר: יש לנו מחויבות כלפי העם האמריקני, הבה נצא כולנו ונציל את האמריקנים. אבל כך זה אינו עומד, זה עומד כך שלמעשה מה שיכול לקרות הוא, שאנחנו נהיה אותו צבא שצטורך לעשות זאת.

עמדה כאן חברת הכנסת גאולה כהן והעירה לראש הממשלה הערה לגבי יהודה ושומרון וירדן. היא הציעה שנצהיר ונזהיר את ירדן. איני יכול לגמור את הדברים שלי בלי להעיר הערה ברמה: אדוני ראש הממשלה, רע לך, שאחד הדברים שציפיתי לו משני ההישגים החשובים של מבצע "שלום הגליל" הוא, שנתחיל בדינמיקה וניתן מומנטום למגעים שלנו ולהסדרים עם ירדן. אבל אני רוצה שהדבר הזה יהיה ברור בהתאם לתפיסתי שלי ולהבנתי את הדברים: הסכנה הגדולה ביותר האורבת לישראל כיום היא הרעיון הפלשתינאי המדיני. אין סכנה גדולה יותר מן הרעיון הפלשתינאי המדיני. זו למעשה הסכנה המאיימת עלינו. אבל אני רוצה להגיד לחברי הכנסת: רעו לכם, חברי הכנסת, כל עוד קיימת הנוקשות הישראלית לגבי הפתרון של ההסדרים בינינו לבין ירדן, יעמוד מולנו הרעיון הפלשתינאי המדיני. כל עוד המדיניות שלנו היא מדיניות של גישה נוקשה לגבי פתרון הבעיה בינינו לבין ירדן, יפנף חוסיון — אותו חוסיון שיכול היה אולי לגלות גמישות מול הנוקשות שלנו ברעיון הפלשתינאי. הוא מדבר על המדינה הפלשתינאית כאשר הוא בעצם אינו מעוניין בה. מכאן מסתבר, שהנוקשות שלנו במשאומתן בינינו לבין ירדן היא הנצחה של הרעיון הפלשתינאי המדיני. הנוקשות שלנו וחוסר נכונותנו למצוא דרכים להתסדר עם ירדן — אינני אומר עכשיו אילו דרכים — היא לא רק ההנצחה של הרעיון הפלשתינאי, אלא היא מחדשת את נעוריהם של יאסר ערפאת ושל הרעיון הפלשתינאי. לאחר שהוכו מכה ניצחת בלבנון.

לכן צריך היה להבין, שחוט השני מוביל כעצם כין הניצחון שלנו בחיסול התשתית הולגיסטית הצבאית של ארגוני החבלה לבין האפשרות של מומנטום של הסדרים בינינו לבין ירדן, לבין הציבור הפלשתינאי בשטחים. באותה מידה

משום כך אני רוצה לומר כאזכור ראש הממשלה. שכל העמקה של הידידות בינינו לבין ארצות-הברית אסור שתחרוג מעבר לאותו נתון השולל את העמדת ישראל כראש המאבק בכרית-המועצות. הייתי אומר להיפך: אילו היינו יכולים ואילו הדבר היה נתון בידנו, היינו חייבים לשאוף לא רק לשיפור היחסים שלנו עם ברית-המועצות אלא גם לראות יום — וכיום הוא נראה רחוק מאוד — שבו ישכון שלום במזרח התיכון על בסיס של הבנה בין-גושים, הבנה שיש לה גם סיכוי לאורך ימים.

הנושא השני, שעליו הייתי מהסס, חושש ומפחד להשתית הבנה עם ארצות-הברית, הוא עניין המלחמה בסוריה. אני משתמש בכוונה בביטוי קיצוני, "מלחמה בסוריה", כיוון שבכניינים כאלה תמיד צריך לחשוב על התחזית הרעה ביותר, על הסצנריו הגרוע ביותר. אני רוצה בהצטט לחזור על דברים שאמר כאן חבר הכנסת אבא אבן. שום תועלת לא תצמח לישראל ממלחמה בסוריה; נזק — כן: הנטל יהיה עלינו. ארצות-הברית אינה מתכוונת כלל להתגייס למלחמה או להתנגשות חזיתית עם סוריה. כל הידרדרות כאן, שתוליך למלחמה, תהיה על שכמה ועל גבה של ישראל, והנטל הזה הוא נטל שאינו יכולים לעמוד בו אחרי מלחמת לבנון. גם אין צורך שנעמוד בו, ולישראל לא תצמח שום תועלת מכך שאנחנו נעמוד בו.

על רקע האירועים האחרונים חשוב להבהיר, של ישראל יש מטרות מוגבלות ביותר בלבנון. יש לנו בעצם מטרה אחת ויחידה: להגן על גבולנו הצפוני. נכון, אזרחי היושבראש, איננו אדישים למה שקורה בלבנון. היינו רוצים שישכון שם משטר ריכוזי, מרכזי, חוק, שיוכל לחתום על הסכם שלום אמיתי עם ישראל. היינו רוצים שכוחות סוריה, הנמצאים בלא רשות כלשהי בתוך לבנון — — —

אמנן לין (המערך):

זה לא נכון. הם ברשות ובהזמנה.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אבל היא התבטלה.

אמנן לין (המערך):

זה עניין אחר, אבל הם באו בהזמנה.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מדבר על היום. היום סוריה נמצאת שם ככוח פולש.

שלמה הלל (המערך):

אתה יודע מה? אפילו זה עדיין לא חד-משמעי מבחינתה של הממשלה הלבנונית.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת שלמה הלל, זה מגוחך שאני אומר את הדברים האלה, אבל נדמה לי שכוונתה של סוריה לגבי לבנון אינן צריכות להיות שנויות במחלוקת. סוריה אינה מכירה בלבנון, אין לה שגרירות בבירות.

שלמה הלל (המערך):

אין לי ספק, אני מדבר על הצד הפורמלי.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

בצד הפורמלי אני מוותר על הנקודה הזאת, האם ממשלת לבנון, שכידוע היא ממשלה ריכונית במובן המלא של המלה, אמרה או לא אמרה את המלה. שמעתי את נשיא לבנון — אומנם לא בכיירות אלא בושינגטון — אומר בצורה חד-משמעית, שהוא דורש את סילוק כל הכוחות הזרים, והוא הזכיר במפורש את הכוחות הסורים ביניהם.

ורק במישור המסחר, היצוא והתפתחות התעשייה הישראלית. וכמישור זה אני רוצה לברך על ההישג הצנוע שהושג, אם אכן הושג, לגבי פתיחת שווקים אמריקנים ליצוא ישראלי. גם בארצות-הברית וגם במדינות אחרות, שבהן דרושה הסכמה אמריקנית, ועוד יותר אני רוצה לברך על הרעיון, אם הוא יוגשם, של הנמכת חומות המס בין ישראל לבין ארצות-הברית.

במאמר מוסגר — נדמה לי שאי-אפשר לדבר היום על אזור סחר חופשי מוחלט בינינו לבין ארצות-הברית: הרי אין לנו אזור כזה אפילו לא עם השוק המשותף, אבל אני מניח שהכוונה היא שיהיה אזור סחר חופשי בעניינים מסוימים, אולי בתוצרת חקלאית ובתוצרת תעשייתית מסוימת, ובעניינים אחרים תהיה הנמכה הדרגתית של חומות המס. זה, מבחינתי, יותר חשוב מהסיוע שנותן ממשל ארצות-הברית לממשלת ישראל, סיוע שלדאבוננו הרב הולך בחלקו המכריע לאותה נמנה הרסנית ניהיליסטית של הגדלת רמת הצריכה הציבורית והפרטית בארץ.

על שלושה יסודות אלה הייתי משתית את ההבנה בין ישראל לבין ארצות-הברית, בין ירושלים לושינגטון. וכל מה שמקדם מגמות אלה, אזרחי היושבראש — ראוי שנשתבח בו, בלי הבדל דעה פוליטית ודעה מפלגתית.

בצד, אלה, נדמה לי שצריך להציב מדור "עצור" לגבי שטחים שבהם העמקת הסיוע, העמקת שיתוף הפעולה, אינם רצויים. כוונתי לשני מישורים. קודם כול, כוונתי למישור של סכסוך בין המעצמות. ישראל אינה צריכה לעמוד בראש החזית האנטי-סובייטית, ולא בגלל סיבה אידיאולוגית כלשהי — אין לי שום סימפתיה קלה שבקלות למשטר הסובייטי, למטרותיו ולשאיפותיו — אלא משום שהעמדה כזאת של ישראל בראש חזית אנטי-סובייטית מזיקה לישראל. לישראל יש בעיות קיומיות שאינן קשורות כלל במאבק הזה. נכון, יש לנו ויכוח נוקב וקשה עם ברית-המועצות המתייצבת תמיד נגד ישראל, התומכת תמיד באלה שנלחמים בנו, המוכנה להפיץ כל שקר וכל כרוחה על ישראל. יש לנו ויכוח עם ברית-המועצות. שניתקה את היחסים הדיפלומטיים עם ישראל, וכמסגרת ארגון האומות המאוחדות היא בעצמה בראש המיתון האנטי-ישראלי, האנטי-ציוני ולא אחת גם האנטי-שמי, המאפיין מוסד זה.

שבח וייס (המערך):

כל הזמן, לא רק: לא אחת.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כל הזמן, אני מקבל את התיקון של חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

בצורה ארסית.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

בצורה ארסית ובצורה המגונה ביותר: אבל ההתנגדות שלנו לעמדה הסובייטית נובעת כליכולה מהתייצבותה של ברית-המועצות בסכסוך בינינו לבין שכנינו. אינני חושב שטוב לישראל או טוב למזרח התיכון שישאל תתייצב בחזית אנטי-סובייטית שאין לה כל קשר לסכסוך שבנו מצויה ישראל. השגיאה האיומה שנעשתה על-ידי הממשלה הקודמת, בחותמה על אותו נפל הקרוי "מוכר הבנה", שאיש לא ידע אם הוא קיים או אינו קיים ושר הביטחון דאז אריאל שרון כה השתבח בו לשווא — היא הנוחנות. אותו דובר הבנה היה בו לא מה שלא היה צריך להיות בו. לא היה בו אותו שיתוף פעולה שאנחנו זקוקים לו בעימות שלנו עם מדינות האזור, והיה בו אזכור מגונה. מדי, ניהיליסטי ומופקר, שהעמיד את ישראל בראש חזית אנטי-סובייטית כדרך שלא היה לה תקדים אפילו במוכרי הבנה ובהסכמי הגנה של ארצות-הברית.

שבח וייס (המערך):

ברשותך, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, עצם ההסכם הלבנוני-הישראלי כולל את נסיגת כל הכוחות והוא אושר. אם כן, מבחינת המשפט המדיני והבין-לאומי, לפי דעתנו —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

הוא לא אושר כלבנון. הוא אושר בישראל.

חיים רמון (המערך):

לא היו חילופי מסמכים.

שבח וייס (המערך):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

רבותי, אני מציע לחברי הכנסת להשתחרר — — —

חיים רמון (המערך):

הוא אושר אלא שלא היו חילופי מסמכים, וזו הבעיה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

נכון, הוא אושר ולא היו חילופי מסמכים.

שבח וייס (המערך):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

רבותי, אני מציע שבמערכת היחסים עם מדינה כמו לבנון, עם ממשלת לבנון, נשתחרר מדקירות משפטיות ופורמליסטיות.

שבח וייס (המערך):

זה נכון. זה מופרז להדביק את זה ללבנון.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אנחנו מדברים על ממשלה שבקושי יש לה ריבונות על עיר הבירה שלה, על חלק מעיר הבירה שלה. משום כך נדמה לי, שמה שישראל צריכה להמחיש הוא, שהמטרה שלה בלבנון מוגבלת. האחריות ללבנון ולפתרון הבעיה הלבנונית אינם יכולים להיות מוטלים על כתפיו. אחריות זו, אם היא קיימת, היא אחריות של ארצות-הברית, של מדינות המערב, של ברית נאט"ו. ישראל, לאחר מה שהיא עברה במלחמת לבנון, לאחר הטראומה הלאומית של המלחמה הזאת, לאחר הקורבנות שהקריבה גם בדמים וגם בכלכלה, גם בקונסנסוס לאומי וגם בהיבטים אחרים שאינני רוצה להרחיב עליהם את הדיבור — ישראל אינה יכולה לפתור את הבעיה הפנימית של לבנון וודאי שאיננה יכולה לשתף פעולה למען השלטת קבוצה מתוך מיעוט אחד על פני אוכלוסייה שסועה ומרדנית.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת רובינשטיין.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי, יש לך הערה ליושב-ראש?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
חס וחלילה.

היו"ר מ' שחל:

אני מודה לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

זו היתה רק הערה לגבי ערכן של החלטות בעניין הסודיות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, בדיון מדיני כזה, אני חושב שמישהו צריך לשבת על יד שולחן הממשלה.

שבח וייס (המערך):

אין את מי לשכנע.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הרי שולחן הממשלה משקף את מדיניותה.

שבח וייס (המערך):

— — —

חיים רמון (המערך):

אני מציע להכריז על ישיבת המליאה כעל ישיבת סיעת המערך.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

יש כאן מאה אחוז נוכחות של שינוי.

אמנון לין (המערך):

עוד לא היה מקרה כזה בתולדות הכנסת.

שושנה ארבלי-אלמחוזלינו (המערך):

איש מהקואליציה אינו נוכח.

אמנון לין (המערך):

לא רק זה. שרי הממשלה לא ישבו כאן במשך כל הדיון המדיני.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אני באמת מאוד מצטער.

שושנה ארבלי-אלמחוזלינו (המערך):

אתה משתחף בצערנו.

היו"ר מ' שחל:

כל מה שאני יכול להגיד הוא, שאלה שאינם כאן מפסידים את הנאומים הטובים שהיו.

קריאות:

— — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

הצעה לסדר. כל עוד לא יבוא שר כלשהו וישב ליד שולחן הממשלה, לא נמשיך את הדיון.

היו"ר מ' שחל:

מה אתה רוצה שנעשה בינתיים, נשיר שירה בציבור?

קריאה:

נעשה הפסקה.

היו"ר מ' שחל:

לא, זה לא כל כך פשוט.

חיים רמון (המערך):

עכשיו חנוכה. נשיר שירי חנוכה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

עניין ספציפי, והוא מחסני חירום אמריקניים. בלי כל ציניות, אני יכול להבין שיש סוגים מסוימים של מחסני חירום שאם אכן יהיו אצלנו — אשתכח בזה גם אני ולא אכנס לפרטים. אבל אם אני מבין שמחסני החירום הם לצידו רפואי, עם כל הכבוד ועם כל ההערכה, כמעט אינני מבין, אפילו בחלומותי הנועזים ביותר, מה היתרון האסטרטגי של ישראל בקיומם של מחסני חירום רפואיים של הצבא האמריקני, אם יהיו. בינתיים אפילו על כך אין עדיין הבטחה.

אדוני ראש הממשלה, אני מציע לעצמנו, שלא נמכור את עצמנו בזול יותר מדי, שלא נצא בהרגשה של ניצחון גדול גם אם יסכימו להקים פה מחסני חירום רפואיים של הצבא האמריקני, עם כל הכבוד וכל ההערכה.

רוני מילוא (הליכוד):
כדורים של תשעה מילימטר.

שלמה הלל (המערך):
כן, אני יודע. כל מיני כדורים וכל מיני תחבושות. חבר הכנסת רוני מילוא, אל תמשוך אותי בלשוני ולא אתחיל להתייחס לכל סוגי התחבושות שירצו לרכוש כאן. מכל מקום, אם מדובר על כך — — —

רב שילנסקי (הליכוד):
האם אינך חושב שיכולים להיות גם יתרונות אחרים. פרט ליתרונות אסטרטגיים, בעצם העובדה שיש פה מחסני חירום?

שלמה הלל (המערך):
לא, אומר לך למה. חבר הכנסת שילנסקי, אני מציע שנחדל מהתסבין הזה, שעלינו להשתכח בכך שהאמריקנים מסכימים לאחסן אצלנו רפואות או תחבושות. עברנו את הגיל הזה. אני מציע שלא נראה הישג בעצם העובדה שהאמריקנים אינם מחייבים אותנו כאל מצורעים, ומוכנים להקים אצלנו מחסני תחבושות.

רב שילנסקי (הליכוד):
לא התכוונתי דווקא להישג הזה. יש תחומים נוספים שהם יתרונות.

שלמה הלל (המערך):
עד שיתברר לי התחומים, ובינתיים אינני מבין אותם, אני מציע לעצמנו שלא נמכור את עצמנו בזול, אם יהיו מחסנים — כשתהיה לנו משמעות מעשית, נדבר על זה. אם לא — אני מציע שלא למכור את עצמנו בזול כל כך.

מה הן המטרות האסטרטגיות האחרות, שאינן יודעים אף אם הן קיימות או לא קיימות? מדברים על תמרונים משותפים. אני לא שמעתי זאת בצורה חריגה מעמית בדבריו של ראש הממשלה. אם זה דיבור בעלמא — תכל שאנחנו זורים לרוח. אם זה דיבור רציני — אני רוצה לשאול: אילו תמרונים משותפים ולמי הם נחוצים? נניח שנעשה אותם. נעשה תמרונים משותפים עם חיל הים; חיל הים שלנו עם הצי השישי האמריקני. אולי — פירושו של דבר הוא, שכאשר תהיה לנו חלילה מלחמה ונצטרך להפעיל את חיל הים שלנו, או נאמר לצי השישי האמריקני: אתם בעצם תומרתם, ועליכם לבוא להשתתף במלחמה אתנו? האם הם יבואו להשתתף במלחמה שתהיה לנו חלילה? שמום שעשו אתנו תמרונים משותפים? האם משהו מעלה זאת על דעתו? או שמא פירושו של דבר, שאולי אנחנו צריכים להגיש סיוע לחיל הים האמריקני? האם זה נחוץ?

אם הכוונה היא, שהם יעזרו לנו באמת, אדוני ראש הממשלה, האם אכן נטשנו את תפיסת העולם שלנו, שאין אנו מבקשים ולא נבקש לעולם שחיליית אמריקנים יבואו להשתתף

היור"מ שחל:
חברי הכנסת, אבקש שיבדקו אם ראש הממשלה או שר בממשלה יבואו. אני מציע, שסגנית מזכיר הכנסת תצלצל בפעמונים, אולי זה יביא את אנשי הקואליציה לאולם.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה הלל, ואחריו — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
המצב השתפר, הופיע סגן שר.

שושנה ארבל-אלמולוני (המערך):
ראש הממשלה פה.

שלמה הלל (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברצוני להצטרף למברכים את המשלחת הממשלתית, בראשותו של ראש הממשלה, על צאתם בשלום ועל שובם בשלום, על אותם דברים חיוביים שהם הביאו באמתחתם עם שובם, חלקם הבטחות, חלקם הבנות. איננו מפונקים יתר על המידה אף לא באחד מהתחומים. ואין אנתנו רשאים וגם אין אנתנו צריכים להתעלם מאותם דברים חיוביים שהושגו במסגרת הביקור הממלכתי הזה — ביקורו הראשון בארצות-הברית של ראש הממשלה מר יצחק שמיר כראש ממשלה. חלק מהחששות שהיו כלבנו לפני צאתו נחלק מהתקוות נחמלאו. על כך — על כל מה שמגיעה ברכה — אני רוצה לברך בלב שלם.

הממשלה השתבחה בשלושה הישגים בביקור הזה. האחד — בתחום הסיוע; השני — בתחום ההבנה האסטרטגית; השלישי — ואולי בעיקר — בעקיפת התחומים המדיניים שעליהם היו חילוקי דעות ונשארו בהם חילוקי דעות.

בתחום הסיוע הכספי, הכלכלי, יש כנראה סעיפים מספר שבהם שופר המצב. אינני יכול לומר על דגל אחת אם זה טוב יותר מבעבר, אבל אני מוכן להניח, שאכן יש שיפור מסוים. סוף אנתנו צריכים לומר, שזו פעם ראשונה זה זמן רב שיש לנו הישג כלכלי מסוים, אומנם בארצות-הברית, של הגדלת הסיוע. המועקה שיש לי בקשר להישג הכלכלי הזה היא, סלתו לי על הביטוי, הרגשה שהמשתכר — אל צרור נקוב משתכר. כי אם ההישג או היתרון הכלכלי בהגדלת הסיוע אינם הולכים לפיתוח האלא כדי לצמצם את הגירעונות ההולכים ומצטברים, כדי למלא את הקופה המתרוקנת, את הדיביזם מיום ליום — ואנחנו שומעים על כך יותר ויותר מיום ליום — כי אז בעצם אנתנו דומים קצת למי שמנסה למלא חבית בלי תחתית, ועל כך תכל. אבל אין לזלזל אפילו ביתרון הקטן הזה.

יש יתרונות בתחום הכלכלי שאינני יודע בדיוק מה משקלם. יש הבטחה שיתחילו בדיון אוהד לגבי אזור סחר חופשי. אני מקווה שנעשו יכל הבדיקות במשרד האוצר ובמשרד התעשייה והמסחר, וזה אכן לטובתנו. רק מוטב שנזכיר לעצמנו, שזו התחלה של דיון, ואינני יודע מתי הוא ייגמר ואיך הוא ייגמר. יש כמה וכמה דיונים שאנחנו יודעים מתי הם מתחילים, ואיננו יודעים מתי הם מסתיימים. גם לארצות-הברית יש דיונים כאלה. אדוני ראש הממשלה, אפרה לך עם דיון מסוים על האוטונומיה, דיון שהתחיל לפני כחמש שנים, ועדיין לא הגיע לסיומו. אני רוצה לקוות שהפעם הדיון על אזור סחר חופשי יתקיים מהר יותר וטוב יותר מדיונים אחרים שהזכרתי.

אני רוצה לעבור לתחום השני — תחום ההבנה האסטרטגית. אני שמח לשמוע שהפעם אין הבטחות לחתימת חוזה או לחוזה הבנה אסטרטגי, אלא הבנה בעל-פה. שגם היא כעצם הבטחה שיתקיים דיון בוועדה שתוקם. אני רוצה רק לומר, שלא ברור לי כלל וכלל למה אנחנו תומכים. כביכול יש

כיום קיים מצב, שסוריה ששולטת באותו חלק של המחבלים שנשארים בלבנון. סוריה אינה בהכרח ידידה של ירדן. גם זה יכול להשתנות. ולפי דעתי, היה צריך להיות לנו עניין לנצל את הביקור הזה לא רק לגבי אותם דברים שאחם חזרתם והשתבחתם בהם, חלק בצדק, חלק אולי בהגומה, אבל זה לגמרי לגיטימי, איני בא בטענות על זה. אם בקונסטנטינה המדינית שנוצרה אפשר היה לנצל את הביקור לעידודה של ירדן לחפש פתרון של שלום, ואם לא הסכם של שלום לפחות הסדר על סמך אותם שני הישגים של ממשלת הליכוד, אם את הקונסטנטינה הזאת לא ניצלם על-מנת להצמיד אותנו קדימה, אני חושש מאוד, אדוני ראש הממשלה, שלפחות מהבחינה הזאת הביקור היה מבוזבז. אני יודע את השיקולים האמריקניים מדוע היה להם נוח עכשיו לעקוף את נקודות הוויכוח. יש להם בעיה בלבנון, יש להם בעיה של שנת בחירות. אבל אותנו זה לא יקדם אפילו צעד אחד לכיוון הפתרון שהיינו צריכים לשאוף אליו, לעודד את ירדן להיכנס אותו למשא-ומתן.

יש שתי השגות על הרעיון שיש לפתוח במשא-ומתן עם ירדן בלא תנאים מקדמים, והן מנוגדות זו לזו מהקצה אל הקצה, ומשמיעים אותן בעת ובעונה אחת. קודם כול — האם ירדן תסכים? ואם תסכים — טוב, אם לא תסכים — מה אתם מפסידים? ואם ירדן תסכים, הרי זו ההזדמנות שלנו להיכנס אחת למשא-ומתן לקראת הסדר, אם לא הסכם שלום, על סמך אותה עוצמה שבה אנחנו נמצאים, ועל סמך אותה קונסטנטינה מדינית שאולי היא פתח לסיכוי של הידברות ושל מציאת פתרון עם ירדן מתוך הבנה שאנחנו יכולים להגיע אתה להסדר כלשהו. לפי דעתי, ההזדמנות הזאת הוחמצה בביקור, ונראה שהיא מוחמצת הלכה למעשה בחיי היום-יום שלנו.

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת חיים דרוקמן איננו נוכח כאולם, ועל כן הוא איבד את זכותו לרשות הדיבור.

חברי הכנסת, בזה מתחת קו על רשימת הנואמים. להמשך הדיון נותרו חבר הכנסת ויקטור שם טוב, יגאל הורביץ, מרדכי גור ואלהו בן-אלישר. סדר-היום לישיבה זו תם — — —

דוני מילוא (הליכוד):

מדוע ויקטור שם-טוב הועבר לישיבה הבאה?

היור' מ' שחל:

מאותה סיבה ששמו של חבר הכנסת יגאל הורביץ הועבר לרשימה של הישיבה הבאה, וכשתרצה לשמוע את הסיבה, תשאל את מזכירות הכנסת ויאמרו לך.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני יכול לשאול: ברשימת הנואמים, אחרי שלמה הלל כתוב איש סיעת הליכוד.

היור' מ' שחל:

קראתי בשמו כלבי. מאחר שהוא לא היה, נקבתי בשמו של חבר הכנסת דרוקמן. ברגע שנקבתי בשמו של חבר הכנסת דרוקמן והוא לא היה — — —

מאיר שטרית (הליכוד):

— — —

היור' מ' שחל:

אני קראתי בשמו של חבר הכנסת שלמה הלל. אחר-כך אמרתי שאחריו יבוא חבר הכנסת דרוקמן. המשמעות היא, שבאין נואם מטעם הליכוד, קראתי בשמו כלבי, עברתי אחר-כך לשם הבא ובה נגמר העניין.

מאיר שטרית (הליכוד):

אולי אפשר להוסיף לישיבה הבאה?

אתנו במלחמות? סיוע — כן, ציוד — כן, כסף — כן, תחמושת — כן; לא ביקשנו מעולם שישתחרר אתנו כמלחמות. מה המשמעות של התמרונים המשופתים האלה?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אולי רוצים שנשתתף בתמרונים של חיל האוויר האסטרטגי שלהם?

שלמה הלל (המערך):

אינני יודע. אדוני ראש הממשלה, אני מציע שתכחיש את הדברים מכול וכול.

אמנון לין (המערך):

אולי הכוונה היא שנעזור להם?

שלמה הלל (המערך):

אדוני ראש הממשלה, אני מציע שאם אין כוונה כזאת — צריך לומר את המילה בצורה חד-משמעית אחת ולתמיד: לא ביקשנו ואיננו מבקשים. כל הדיבור הזה אינו מוסיף לנו כבוד.

אומרים לנו כי יש תיאומים אסטרטגיים. האם פירושו של דבר שאנחנו מסכימים עכשיו למטרות האסטרטגיות של האמריקנים בסעודיה? למטרות האסטרטגיות שלהם בירדן? לצערי, אינני יכול למנות את כל הדברים מקצר הזמן. אבל הדבר החשוב והחמור ביותר שהאמתם איתם בשוככם הוא ההישג כביכול, שהצלחנו לעקוף את הנושאים המדיניים שעליהם יש לנו מחלוקת. ואני כמעט מרשה לעצמי לומר, אדוני ראש הממשלה, אם דברים הבסיסיים האלה, האמיתיים — לא מחסני חירום של רפואות — אם על זה לא ניצלנו את הביקור של ראש הממשלה בארצות-הברית, זה היה ביקור מבוזבז. וכי מה, הם שינו את עמדותיהם? זה קידם אותנו במשהו לכיוון של פתרון הבעיות?

יש כיום שאלה גדולה לגבי המשך הצעידה שלנו לקראת פתרונות של שלום או ניסיונות להסדר, וזאת בלי ציפיות גדולות מדי. אני רוצה לומר לזכותה של ממשלת הליכוד, ששני דברים שהיא עשתה, ולפחות לגבי אחד מהם לא הסכמתי, יצרו אולי אפשרות לבסיס חדש של הידברות בינינו לבין ירדן. הדבר האחד היה הסכם קמפ-דייוויד עם מצרים. אני יודע שראש הממשלה הנוכחי לא התלבח ממנו אז; אני העבתי נגד. אבל אם יש לזה יתרון, היתרון הוא בכך שירדן חדלה להיות המדינה הערבית הראשונה שמתבקשת לעשות אתנו שלום. אם יש יתרון כלשהו להסכם השלום עם מצרים, הרי הוא בכך שהיתה מדינה אחרת שאיננה נמצאת באותם תנאים גיאופוליטיים שנמצאת בהם ירדן ולכן היא הרשתה לעצמה לחתום אתנו על הסכם שלום. והדבר השני הוא הפגיעה בבסיסי המחבלים ובריכוזם בקרבה כה גדולה לירדן בשלבים הראשונים של מלחמת לבנון.

כך נוצר מצב שלא היה קיים זה כבר. מצד אחד ירדן איננה המדינה הערבית הראשונה, ומצד שני אין עליה האיום והלחץ של ארגוני המחבלים כפתח ביתה. זה יכול ליצור מצב, שאם נבוא עכשיו בתכונה וננצל הקונסטנטינה הזאת שנוצרה על-מנת לנסות ולהיכרך עם ירדן — אני מתפלל לשמוע שראש הממשלה ושר הביטחון, ששניהם לא היו מהחסידיים הגדולים ביותר של קמפ-דייוויד, מתנים עכשיו את ההידברות שלנו עם ירדן בכך שירדן תסכים לקמפ-דייוויד. מה החוכמה? ואם ירדן תסכים להיכנס להידברות אתנו על יסוד הקונסטנטינה החדשה הזאת, שלא על בסיס קמפ-דייוויד, שאתה לא התפעלת ממנו ושר הביטחון התנגד לו? אז מדוע אנחנו צריכים להתנות את זה בדבר כה אבסורדי, כאשר אתה יודע שפירושו של דבר שזה סוגר כל אופציה להידברות עם ירדן? אינני בטוח שהזמן פועל בעניין זה רק לטובתנו.

היו"ר מ' שחל:
 לא.

רוני מילוא (הליכוד):
 אולי אפשר לשקול את זה שוב?

היו"ר מ' שחל:
 חברי הכנסת, כלל הוא, שאין מתווכחים עם היושב-ראש.
 זה מה שאני מנסה לומר לכם מאה פעמים. חברי הכנסת, תגולי
 לסיים. סדר-היום לישיבה זו תם. ישיבת הכנסת הבאה היא מחר
 בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:47.